

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки і психології імені
Миколи Ярмаченка НАПН України

ТИПОВА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
ДЛЯ УЧНІВ 3 КЛАСІВ
З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ

Київ – 2019

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	с. 3
ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН	с. 7
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ Українська мова	с. 8
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ Літературне читання	с.16
МАТЕМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ Математика	с. 25
ПРИРОДНИЧА СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ Я досліджую світ	с. 29
ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ Трудове навчання	с. 38
МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ Мистецтво	с. 46
МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ Образотворче мистецтво	с. 51
МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ Музика	с. 57
ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ Фізична культура	с. 76

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою початкової освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є особистісне становлення учнів, розвиток їхніх пізнавальних здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, пізнавальної активності, що забезпечують їхню готовність до життя в демократичному суспільстві, продовження навчання в основній ланці школи.

Типову освітню програму для учнів 3-ього класу з порушеннями інтелектуального розвитку розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти (2018 р.), з урахуванням Типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти¹, сучасних досягнень спеціальної педагогіки та психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Реалізація корекційно-розвивальних завдань у процесі навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку полягає у особистісному розвитку школярів, активізації їхньої пізнавальної діяльності та створенні позитивної мотивації учнів до навчання; розвитку мовлення та комунікативної діяльності, сприянні розумовому, моральному, фізичному, соціокультурному та естетичному розвитку особистості; формуванні вміння вчитися.

Типова освітня програма для 3 класу є логічним продовженням Типової освітньої програми для 1, 2 класів та окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями доступних результатів навчання.

У програмі вказано відповідний зміст кожного навчального предмету чи інтегрованого курсу, визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання (предметно-орієнтовані компетентності); охарактеризовано життєву компетентність учнів. У пояснювальній записці до кожного предмету чи інтегрованого курсу представлено корекційно-розвивальні завдання, реалізація яких є обов'язковою умовою навчання. Змістові лінії кожної освітньої галузі реалізуються паралельно та розкриваються через «Орієнтовний зміст навчального матеріалу», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані предметно-орієнтовані компетентності та відповідні соціально-адаптивні навички.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- корекційно-розвивальної спрямованості навчання;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;

¹ Типова освітня програма під керівництвом О.Я. Савченко; <https://mon.gov.ua>
Типова освітня програма під керівництвом Р.Б. Шияна. <https://mon.gov.ua>

- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у школярів з інтелектуальними порушеннями таких ключових компетентностей:

- володіння державною мовою; що передбачає елементарні уміння та навички (в межах мовленнєвих можливостей) усно і письмово висловлювати свої думки, усвідомлення ролі мови для спілкування та культурного самовираження;

- можливість спілкуватися рідною мовою (в межах пізнавальних можливостей), що передбачає використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади;

- математична компетентність, що передбачає застосування (в межах пізнавальних можливостей) математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

- компетентності у галузі природничих наук, що передбачають формування пізнавального досвіду, прагнення самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

- соціально-трудової компетентності, що передбачає формування трудових умінь та навичок, що забезпечують подальшу здатність до успішного опанування основ професійно-трудової діяльності, набуття навичок практичної життєдіяльності;

- екологічна компетентність, що передбачає сформованість уявлень щодо екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання та збереження природних ресурсів;

- інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування елементарними основами цифрової грамотності для розвитку і спілкування, можливість безпечного використання інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

- навчання впродовж життя, що передбачає опанування життєво необхідними базовими вміннями і навичками, що сприятимуть подальшій соціальної адаптації та інтеграції в суспільство;

- громадянські та соціальні компетентності, що передбачає уміння діяти (в межах своїх можливостей) в життєвих ситуаціях, ідентифікувати себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

- культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості, формування навичок культури поведінки в соціумі;

- основи фінансової грамотності, що передбачає формування уявлень про грошові одиниці, необхідні для здійснення та організації побутової життєдіяльності, залучення до сфери соціально-побутової та елементарної економічної діяльності.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: спілкуватися, взаємодіяти та співпрацювати з дорослим та однолітками, сприймати інструкції та навчальні завдання, керувати емоціями, регулювати власну поведінку.

Програму подано за табличною структурою, що складається з кількох колонок. У колонці «**Орієнтовний зміст навчального матеріалу**» подано оновлений та апробований у навчальних закладах для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку зміст навчального матеріалу. Колонка «**Предметно-орієнтовані компетентності**» ознайомлює вчителя з переліком знань і вмінь, якими мають оволодіти учні в процесі навчання. Матеріали колонки «**Життєва компетентність**» інформують учителя щодо результатів сформованості в учнів пізнавальних здібностей та соціально-адаптивних навичок у відповідності до мети та змістового наповнення освітньої галузі.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, розвитку пізнавальної діяльності, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Згідно із Законом України «Про освіту», на основі Державного стандарту й Типової освітньої програми заклади освіти, наукові установи та інші суб'єкти освітньої діяльності можуть розробляти освітні програми – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів, індивідуальних проектів, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання. Освітні програми можуть відрізнятися від Типової освітньої програми послідовністю викладання навчального матеріалу, обсягом його вивчення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи пізнавальні здібності та можливості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення корекційно-розвивальних завдань та орієнтовних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного учня у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі учні навчаються способам самоконтролю, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення учнів у 1-2-3-4 класах підлягають вербальному, формувальному оцінюванню, у (3) 4 класі - (за рішенням педагогічної ради школи) – формувальному та підсумковому (бальному оцінюванню).

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо коригування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень учнів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Навчальний план початкової освіти для спеціальних закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання дітей з інтелектуальними порушеннями

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
		1	2	3	4	Разом
Мовно-літературна	Українська мова та літературне читання	7	7	7	7	28
Математична	Математика	4	4	4	4	16
Природнича Соціальна і здоров'язбережувальна Громадянська та історична	Я досліджую світ	3	4	4	4	15
Технологічна	Трудове навчання	2	2	2	2	8
Інформатична						
Мистецька *	Образотворче мистецтво	1	1	1	1	4
	Музичне мистецтво	1	1	1	1	4
Фізкультурна	Фізична культура	3	3	3	3	12
Усього:		21	22	22	22	87
Корекційно-розвиткова робота*	Розвиток мовлення	4	4	4	4	16
	Лікувальна фізкультура (Ритміка)	2	2	2	2	8
	Соціально-побутове орієнтування	2	2	2	2	8
Додатковий час на предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		2	2	3	3	10
Гранично допустиме навчальне навантаження		20	21	22	22	85

*або «Мистецтво» (інтегрований курс)

2	2	2	2	8
---	---	---	---	---

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ГАЛУЗЬ

3 клас

Українська мова

Основна мета мовно-літературної галузі полягає у формуванні ключової *комунікативної компетентності* молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань.

Курс української мови – важлива складова загального змісту початкової освіти, оскільки мова є не тільки окремим навчальним предметом, а й основним засобом опанування всіх інших шкільних дисциплін. Метою навчання української мови у початкових класах є забезпечення початкового рівня комунікативної компетентності з урахуванням інтересів і можливостей учнів, формування у них елементарних знань з мови і правопису та відповідних їм умінь, корекція недоліків психофізичного розвитку.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких завдань:

- створення позитивної мотивації до вивчення української мови;
- формування елементарних навичок і вмінь з усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма), забезпечення їх гармонійного розвитку;
- формування елементарних знань про найважливіші мовні одиниці, необхідні та достатні для формування мовленнєвих навичок і вмінь;
- залучення до національної культури народу, мова якого вивчається;
- сприяння розумовому, моральному, соціокультурному та естетичному розвитку особистості;
- формування вміння вчитися.

Водночас із розвитком основних видів мовленнєвої діяльності в початкових класах для дітей з інтелектуальними порушеннями розв'язуються й специфічні завдання, спрямовані на корекцію відхилень у розвитку. Такими є: порушення процесів пізнавальної діяльності (сприймання, уяви, пам'яті, уваги, мовлення й мислення), недорозвиток емоційно-вольової сфери, недостатня розвиненість артикуляційної моторики та координації рухів та ін.

Саме тому спеціальним завданням навчального курсу української мови визначено формування та корекцію зв'язного мовлення, що має відбуватися в тісному зв'язку з розвитком пізнавальної діяльності дітей, зокрема, сенсорики, предметно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного, абстрактного мислення, спостережливості, уваги тощо. Відтак зміст цього навчального предмета, з метою посилення його компенсаторно-корекційних та розвивальних функцій, має комунікативно-практичну спрямованість: містить фактичний матеріал, опанування якого має забезпечити формування комунікативних умінь, конкретизацію в слові чуттєвого і практичного досвіду учнів, розвиток основних пізнавальних процесів на предметно-практичній і вербальній основі.

У процесі початкового навчання української мови постійно проводиться робота над формуванням компетентності вміння вчитися. Важливо навчити молодших школярів організовувати свою навчальну діяльність.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому інтегрованому

курсі «Навчання грамоти» виділено такі змістові лінії: «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації», «Навчаємось читати», «Взаємодіємо письмово», «Навчаємось сприймати медіа».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, розуміти звернене мовлення, усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Надзвичайно важливо навчити дітей сприймати і правильно розуміти фактичний зміст сприйнятого висловлювання (тексту, завдання, пояснення, інструкції тощо). При цьому не завжди передбачається виконання учнями якогось усного чи письмового завдання. Завданням, наприклад, може бути виконання доручення та дотримання інструкції вчителя про його виконання; виконання описаної в тексті дії; підбір предметів (малюнків, піктограм) до змісту тексту (альтернативні засоби комунікації).

Головна мета з розвитку усного мовлення (*говоріння*) – навчати школярів будувати власні висловлювання (у вигляді простих коротких речень); формувати у них елементарні навички діалогічного та монологічного мовлення. Слід також навчати учнів правильно, емоційно сприймати мовлення дорослих і однолітків, використовувати під час спілкування різні засоби: природні жести, міміку, інтонацію тощо. Необхідно залучати школярів до діалогу, до участі в колективних видах роботи (обговоренні прочитаного, побаченого; інсценуванні), до передачі змісту епізодів прочитаного тексту; залучати їх до спеціально створених ситуацій, які спонукали б їх висловлюватися, виявляти відповідні емоції.

Розширення словника дітей доцільно здійснювати на предметно-практичній основі у процесі живого спілкування, навчання, ситуація та умови якого є вирішальними для добору словесного матеріалу. Робота з лексикою має індивідуальний характер і зорієнтована на збагачення словника кожної дитини, оскільки, залежно від задатків, інтелектуальних можливостей, рівня підготовки дитини лексичний запас на початкових етапах навчання може суттєво різнитися.

Навчаючи дітей, що не володіють навичками говоріння, потрібно залучення учнів до реальної писемної практики, зокрема за допомогою цифрових пристроїв чи підбором малюнків, піктограм до змісту інструкції, тексту (альтернативні засоби комунікації).

Змістова лінія **«Навчаємось читати»** передбачає формування в учнів розуміння прочитаного, а також правильного вимовляння звуків і слів, наголошування слів, інтонуювання різних за метою висловлювання речень, дотримання пауз як у середині речень, так і між реченнями та частинами тексту. Варто також звернути увагу на добір мовленнєвого матеріалу (зокрема формулювання завдань), який повинен відповідати можливостям дітей (знайомі слова, прості конструкції, адаптовані тексти тощо).

У 3 класах для роботи з читання відведено спеціальні уроки, але й на уроках з української мови цьому виду мовленнєвої діяльності важливо приділяти належну увагу. Специфікою роботи з читання на уроках мови є те, що увагу дітей слід особливо привертати до правильного вимовляння, значення

слів, інтонації речень, різних за структурою, змістового поділу речень за допомогою пауз, мелодики та ін.

Змістова лінія «**Взаємодіємо письмово**» спрямована на формування в молодших школярів вміння виконувати вправи: списування, в тому числі вибіркоче, нескладних слів, речень, текстів; написання під диктовку (з навчальною, а не контрольною метою).

Змістова лінія «**Навчаємось сприймати медіа**» передбачає формування в учнів умінь сприймати, слухати, розуміти інформацію в медіа текстах (світлина, журнали, презентації).

Типову освітню програму для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку 3 клас розроблено навчання 3-х класів відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти (2018 р.), з урахуванням Типових освітніх програм (під керівництвом О.Я. Савченко; Р.Б.Шияна), сучасних досягнень та спеціальної педагогіки та психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Типова освітня програма є орієнтиром при написанні освітньої програми, в якій передбачено варіативність використання оригінальних форм, методів і засобів навчання, може змінюватись послідовність викладання навчального матеріалу, обсяг його вивчення, наявність додаткових компонентів змісту в залежності від пізнавальних здібностей та можливостей учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, при цьому забезпечуючи водночас досягнення корекційно-розвивальних завдань та орієнтовних очікуваних результатів, зазначених у типовій освітній програмі.

Результати навчання й орієнтовний зміст навчання у 3 класі

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»	
<p>Розвиток слухового сприймання та слухової уваги.</p> <p>Розвиток вміння висловлювати свої прохання вербально, або жестово-мімічними засобами, працювати відповідно до інструкцій вчителя; використовувати жести в спілкуванні, під час розв'язання задач побутового або навчального характеру.</p> <p>Розвиток словника, вміння</p>	<p>Учень /учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>сприймає</i> усне мовлення співрозмовника; • <i>реагує</i> на усне мовлення співрозмовника; • <i>повторює</i> за вчителем жести, рухи, наслідує міміку; • <i>виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; • <i>слухає</i> й <i>розуміє</i> коротке монологічне висловлення;

<p>використовувати засоби альтернативної комунікації;</p> <p>Формування усвідомленого розуміння запитань, порад, вказівок вчителя.</p> <p>Розрізнення інтонацій, їх наслідування.</p> <p>Розвиток органів артикуляції.</p> <p>Формування мовленнєвого дихання, сили голосу.</p> <p>Розрізнення голосних та приголосних звуків .</p> <p>Сприймання на слух зверненого мовлення, простого (доступного учням) мовного матеріалу.</p> <p>Сприймання текстів на слух.</p> <p>Практичне ознайомлення зі словами, що означають назви предметів, їх дії, ознаки, приналежність.</p> <p>Відтворення основного змісту усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого співставлення слів до ілюстрації.</p> <p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • намагається <i>контролювати</i> правильний артикуляційний уклад під час вимовляння звуків; • наслідуючи вчителя, <i>промовляє</i> слова, словосполучення і прості речення з різною силою голосу та у різному темпі (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку) ; *наслідуючи вчителя, намагається <i>промовляти</i> слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку) ; • <i>намагається регулювати</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; • <i>реагує та розрізняє</i> звучання голосу різної сили та промовляння у різному темпі; • <i>слухає</i> та намагається <i>повторювати</i> за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку); • уважно <i>слухає</i> та <i>розуміє</i> зміст невеликого тексту, відповідає на запитання за змістом прослуханого (показує малюнки до тексту); *<i>співвідносить</i> знайомі слова з малюнками; *з допомогою вчителя <i>добирає</i> малюнки до названих предметів, дій;ознак; • <i>знаходить</i> предмети за словесним описом, вказівками вчителя; • <i>користується</i> мовленнєвим етикетом в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням); повторює за вчителем слова-ознаки предмета; –* з допомогою вчителя визначає
--	--

	<p>та називає дії, пов'язані з рухом предмета у просторі та на малюнках, повторює за вчителем запитання та відповіді на запитання: „що робить?” ;</p> <p>–* повторює за вчителем запитання та відповіді на запитання: „який?”, „яка?”, „яке?”;</p> <p>– знаходить предмети за словесним описом, вказівками вчителя (з допомогою табличок).</p>
--	--

Змістова лінія «Навчасмось читати»

<p>Слухання прочитаного педагогом тексту, розгляд ілюстрацій.</p> <p>Практичне ознайомлення з мовними одиницями. Практичне знайомство із словом як одиницею мовлення: виділення слова з ряду інших слів.</p> <p>Робота з сюжетними малюнками, схемами, піктограмами.</p> <p>Робота з малюнками на визначення послідовності подій у тексті.</p> <p>Робота з дитячою книжкою, текстами.</p>	<p align="center">Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уважно <i>слухає</i> та <i>розуміє</i> зміст прочитаного педагогом тексту; • <i>слухає, розуміє і виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції, продуктивно використовує допомогу; • *<i>зосереджує увагу на змісті</i> тексту, прочитаного педагогом; • з допомогою <i>розрізняє</i> сприйняті на слух слова, виокремлює в ряду інших слів (з допомогою сигнальних карток, або оплесків); • з допомогою вчителя <i>відповідає</i> на запитання „що це?”, „хто це?”, „що робить?” щодо змісту предметних і сюжетних малюнків; (* повторює за вчителем); • * <i>дає відповіді</i> на запитання за змістом прослуханого тексту, використовуючи альтернативні засоби комунікації, малюнки, піктограми; • з допомогою вчителя <i>переказує</i> просту казку, текст за ілюстраціями та запитаннями; • <i>співвідносить</i> знайомі слова
---	--

<p>Робота щодо звукобуквенного аналізу.</p> <p>Побудова звукової схеми слів.</p> <p>Складання з розрізної азбуки складів, слів із трьох-чотирьох букв.</p> <p>Читання по складах слів, простих речень .</p> <p>Читання окремих добре знайомих слів цілим словом.</p> <p>Практичне ознайомлення з реченням, коротким текстом.</p> <p>Виділення речення з мовленнєвого потоку, визначення меж речення в усному мовленні.</p> <p>Читання простих словосполучень, речень.</p> <p>Розпізнавання складів у слові, слів у реченні та речень у тексті за певними візуальними характеристиками.</p> <p>Основні правила поводження з книжкою.</p> <p>Формування позитивного ставлення до книжки.</p>	<p>і реальні предмети (об'єкти);</p> <p>*разом з учителем <i>знаходить</i> предмети за словесним описом, вказівками вчителя;</p> <p>*разом з вчителем <i>підбирає</i> малюнки до названих предметів, ініційованих дій;</p> <p>•<i>читає</i> по складах прості (з двох засвоєних складових структур) слова, та короткі (два-три слова) речення;);</p> <p>*робить спроби <i>читати</i> слова з допомогою вчителя, після відповідної підготовки (звукобуквенного аналізу, роботи з розрізною азбукою тощо</p> <p>*з допомогою вчителя <i>розпізнає</i> в реченні знайомі найуживаніші слова з двох-трьох букв;</p> <p>• <i>розпізнає</i> в тексті, не перечитуючи його, речення за певними характеристиками (велика буква на початку – крапка в кінці, інтервал) (за необхідності – з допомогою вчителя);</p> <p>• <i>ознайомлений з правилами збереження книжки та гігієни читання;</i></p> <p>• <i>виявляє інтерес, позитивне ставлення до книжки, називає своїх улюблених літературних героїв;</i></p> <p>*<i>виявляє позитивне ставлення до книжки.</i></p>
Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»	
<p>Букви голосні та приголосні. Їх написання та розрізнення.</p> <p>Складова структура слова.</p> <p>Слово. Місце звука (букви) у слові.</p> <p>Списування слів.</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <p>• <i>визначає і промовляє</i> голосні та приголосні звуки;</p> <p>•з допомогою вчителя <i>визначає</i> місце звука (букви) в слові (на початку, в кінці слова);</p> <p>•<i>списує</i> по складах з проговорюванням прочитані та проаналізовані двоскладові слова з</p>

<p>Велика буква на початку речення, крапка в кінці речення.</p> <p>Списування тексту(двох слів) після попереднього аналізу.</p> <p>Написання під диктування букв.</p>	<p>вивченими буквами;</p> <ul style="list-style-type: none"> •знає про написання крапки в кінці речення та великої букви на початку речення; •під час списування речень (з двох слів) дотримується розділових знаків; •списує з проговорюванням під контролем учителя слова, прості речення; * вміє використовувати допомогу вчителя; *за зразком <i>пише</i> букви, склади; *знає про написання великої букви на початку речення та про крапку в кінці речення; •пише під диктування букви (під контролем учителя).
<p>Змістова лінія «Навчаємось сприймати медіа»</p>	
<p>Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації.</p> <p>Робота з медіапродукцією.</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>бере участь</i> в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; •висловлює почуття з приводу прослуханих / переглянутих простих медіатекстів (світлини, мультфільми, комп'ютерні ігри, реклама тощо) *<i>сприймає</i> прості медіапродукти (світлини, дитячі журнали тощо)
<p style="text-align: center;">Життєва компетентність:</p> <p>Учень/учениця намагається:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уважно слухати і розуміти звернене мовлення (питання, завдання, інструкції тощо); – *сприймати та розпізнавати звуки довкілля; мовленнєві звуки; – відповідати на поставлені запитання у межах знайомого мовленнєвого матеріалу, повторювати відповідь за вчителем (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – повторювати за вчителем доступні вправи, спрямовані на розвиток мовленнєвого дихання, сили голосу; – правильно вимовляти звуки (відповідно стану мовленнєвого розвитку); 	

- *слухати та повторювати за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно стану мовленнєвого розвитку);
- з допомогою вчителя переказувати просту казку за ілюстраціями та запитаннями;
- читати слова, робить спроби читати прості речення за допомогою вчителя, в тому числі засобами глобального читання;
- розрізняти голосні та приголосні звуки;
- *співвідносити графічний образ букви з її звучанням;
- *сприймати елементи букви та її цілісний графічний образ;
- з допомогою вчителя намагається скласти й читати прості складові структури;
- за зразком писати букви, склади;
- списувати по складах з проговорюванням прочитані та проаналізовані двоскладові слова з вивченими буквами;
- під контролем учителя дотримується правильної постави під час письма;
- дотримуватись правил збереження книжки та гігієни читання;
- *проявляти інтерес, позитивне ставлення до книжки;
- сприймати медіапродукти.

Літературне читання

3 клас

Пояснювальна записка

Навчальний предмет «Літературне читання» – є складовою освітньої галузі «Мови і літератури».

Метою даного курсу є розвиток дитячої особистості засобами читацької діяльності, формування читацької компетентності молодших школярів, яка є базовим складником комунікативної і пізнавальної компетентностей. У процесі літературного читання в учнів формуються ключові компетентності: уміння вчитися, загальнокультурна, комунікативна, інформаційна.

Читання є одним з найважливіших способів засвоєння людиною нових знань. При цьому, як один з видів мовлення, читання є складною аналітико-синтетичну діяльністю. Велике значення для успішного оволодіння читанням і письмом має розвиток усної сторони мовлення.

Читацька компетентність є особистісно-діяльнісним інтегрованим результатом взаємодії знань, умінь, навичок, індивідуального досвіду та ціннісних ставлень учнів, що набуваються у процесі реалізації усіх змістових ліній предмета «Літературне читання».

Навчання читання дітей з інтелектуальними порушеннями передбачає формування у них комунікативно-мовленнєвих умінь, володіння якими в подальшому допоможе їм максимально реалізуватися в самостійному житті.

Програма побудована з урахуванням дидактичних принципів доступності, послідовності, доцільності, достатності, системності, наступності у навчанні від простого до складного, зокрема подача нового матеріалу базується на вже відомому та в тісному зв'язку з ним.

Змістовий матеріал з читання пропонується, зважаючи на: відповідність інтелектуальних особливостей учнів, послідовне засвоєння (практичним шляхом) літературознавчих понять, системне розміщення матеріалу, чим забезпечується адекватність його сприймання, розуміння з подальшим усвідомленням для використання в особистій навчальній діяльності.

Для досягнення мети виконуються такі завдання:

- формування в учнів навичок читання та слухання;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики і жанрів;
- формування у дітей соціальних, морально-етичних, естетичних цінностей через зміст і художні образи літературних творів;
- формування у школярів початкових умінь сприймати, розуміти, аналізувати літературні тексти різних видів з використанням літературознавчих понять, визначених програмою;

- розвиток мовлення учнів шляхом формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого);

- формування у школярів вміння працювати з різними типами і видами дитячих книжок.

Специфікою роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку є те, що увагу слід особливо привертати до правильного вимовляння, значення слів, інтонації речень, різних за структурою, змістового поділу речень за допомогою пауз, мелодики та ін.

На уроках читання значно підвищується рівень загального розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями, розширюються їхні уявлення про навколишній світ. Відбувається знайомство з новими словами, значення яких пояснюються і закріплюються в процесі неодноразового вживання. В процесі навчання розширюються і уточнюються значення вже відомих учням слів, відбувається активізація вже наявних мовленнєвих навичок.

Програмою для 3 класу передбачено читання коротких, сюжетно завершених текстів з подальшим переказом за запитаннями вчителя, по серії послідовно підібраних сюжетних картинок. Співвіднесення змісту тексту та ілюстрації. Знаходження в тексті слів із заданим звуком, відповідних ілюстрацій. Закріплення навичок правильного читання з дотриманням пауз в кінці речення.

Уміння і навички, індивідуальний досвід читацької діяльності – складники читацької компетентності, які формуються на уроках літературного читання, мають не лише предметний, а й загальнонавчальний характер, є засобом вивчення практично всіх навчальних предметів, забезпечують їх подальше засвоєння у наступних ланках загальноосвітньої школи.

Формування читацької діяльності здійснюється в міру вивчення складових структур. Велика увага приділяється читанню за підручником, використання ілюстративного матеріалу для поліпшення розуміння читаного.

Коло читання охоплює доступні цій віковій групі учнів художні твори різних жанрів. Тематика творів сприяє розширенню світогляду дітей, поповненню їхніх знань, засвоєнню найважливіших загальнолюдських цінностей, вихованню найкращих почуттів: любові до рідної землі, мови, природи, шанобливого ставлення до батьків, людей старшого покоління, національних традицій свого народу та культури інших народів.

Формування читацької компетентності учнів здійснюється з використанням міжпредметних зв'язків.

Основою структурування програми є змістові лінії з читання: «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації», «Формування й розвиток навички читання», «Коло читання», «Основи літературознавчої пропедевтики».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»** спрямована на формування у молодших школярів умінь сприймати та розуміти усну інформацію та використовувати її в різних

комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах, а також за допомогою альтернативних засобів комунікації.

Змістова лінія «**Формування й розвиток навички читання**» передбачає формування в учнів навички читання, умінь висловлювати своє ставлення до прочитаного, усвідомлено сприймати художній текст, застосовувати набуті навички та інформацію в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія «**Коло читання**» охоплює твори різних родів і жанрів для дітей цього віку з кращих надбань української і зарубіжної літератури.

Змістова лінія «**Основи літературознавчої пропедевтики**» передбачає ознайомлення школярів (на початковому рівні, практично) з окремими літературознавчими поняттями, необхідними їм під час аналізу та інтерпретації твору.

Змістова лінія «**Навчасьмось сприймати медіа**» передбачає формування в учнів умінь сприймати, слухати, розуміти інформацію в медіа текстах (світлина, журнали, презентації тощо).

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»	
<p>Формування вербальних та невербальних засобів комунікації.</p> <p>Розвиток слухового сприймання та слухової уваги.</p> <p>Розвиток вміння висловлювати свої прохання вербально, або жестово-мімічними засобами, працювати відповідно до інструкцій вчителя; використовувати жести в спілкуванні, під час розв'язання задач побутового або навчального характеру.</p> <p>Розвиток словника, вміння використовувати засоби альтернативної комунікації;</p>	<p style="text-align: center;">Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>сприймає</i> усне мовлення співрозмовника; – <i>*реагує</i> на усне мовлення співрозмовника; – <i>*повторює</i> за вчителем жести, рухи, наслідує міміку; – <i>виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; – <i>слухає й розуміє</i> коротке монологічне висловлення; – намагається <i>контролювати</i> правильний артикуляційний уклад під час вимовляння звуків; – наслідуючи вчителя, <i>промовляє</i> слова, словосполучення і прості речення з різною силою

<p>Формування усвідомленого розуміння запитань, вказівок вчителя.</p> <p>Розрізнення інтонацій, їх наслідування.</p> <p>Розвиток органів артикуляції. Формування мовленнєвого дихання, сили голосу. Ігрові вправи на звуконаслідування.</p> <p>Сприймання текстів на слух.</p> <p>Відтворення основного змісту усного повідомлення на основі почутого.</p> <p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення.</p> <p>Формування норм культури спілкування.</p>	<p>голосу та у різному темпі (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку) ;</p> <p>*наслідуючи вчителя, намагається <i>промовляти</i> слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку);</p> <p>– намагається <i>регулювати</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування;</p> <p>– <i>реагує та розрізняє</i> звучання голосу різної сили та промовляння у різному темпі;</p> <p>– <i>слухає</i> та намагається <i>повторювати</i> за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку);</p> <p>– уважно <i>слухає</i> та <i>розуміє</i> зміст невеликого тексту, відповідає на запитання за змістом прослуханого (показує малюнки до тексту);</p> <p>– <i>*співвідносить</i> знайомі слова з малюнками;</p> <p>– *з допомогою вчителя <i>добирає</i> малюнки до названих предметів, дій;</p> <p>– <i>знаходить</i> предмети за словесним описом, вказівками вчителя;</p> <p>– <i>користується</i> мовленнєвим етикетом в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням).</p>
<p>Змістова лінія «Формування й розвиток навички читання»</p>	
<p>Слухання прочитаного педагогом тексту, розгляд ілюстрацій.</p> <p>Практичне ознайомлення з мовними одиницями (слово, словосполучення, речення без назви</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <p>– намагається уважно <i>слухати</i> та <i>зрозуміти</i> зміст прочитаного педагогом тексту;</p> <p>– <i>слухає, розуміє і виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції,</p>

<p>терміну).</p> <p>Практичне знайомство із словом як одиницею мовлення: виділення слова з ряду інших слів.</p> <p>Формування і розвиток навички читання.</p> <p>Плавне читання по складах з поступовим переходом на читання двоскладових слів з простими складовими структурами.</p> <p>Розвиток мовленнєвого дихання; подолання артикуляційних труднощів при читанні слів.</p> <p>Розвиток зорового сприймання та зорової уваги. Удосконалення орієнтування на сторінці книжки.</p> <p>Розпізнавання складів у слові, за певними візуальними характеристиками.</p> <p>Читання по складах слів, речень простих за змістом і структурою (з двох – трьох слів).</p> <p>Формування уміння глобального читання.</p>	<p>продуктивно використовує допомогу;</p> <p>- може виокремити задане слово</p> <p>–*намагається зосередити увагу на змісті тексту, прочитаного педагогом.</p> <p>–з допомогою вчителя намагається <i>викладати малюнки відповідно до послідовності подій</i> у тексті (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку);</p> <p>– з допомогою вчителя <i>переказує просту казку за ілюстраціями та запитаннями;</i></p> <p>– з допомогою вчителя орієнтується на сторінці букваря;</p> <p>– <i>зливає</i> звуки у склади;</p> <p>– <i>читає</i> слова по складах, <i>робить спроби</i> читати прості речення за допомогою вчителя, в тому числі засобами глобального читання;</p> <p>– <i>*називає</i> показані вчителем букви;</p> <p>– <i>*намагається</i> зливати букви у склади;</p> <p>– <i>*добирає</i> малюнки до прочитаних слів (з допомогою вчителя);</p> <p>– наприкінці навчального року читає вголос цілими словами слова, по складах слова (поскладове читання важких слів), речення прості за змістом і структурою (з двох – трьох слів);</p> <p>– <i>володіє</i> початковими уміннями читати мовчки;</p> <p>* <i>знає</i> букви, може зливати у склади (з допомогою вчителя).</p>
<p>Змістова лінія «Коло читання»</p>	

Орієнтовний перелік авторів, які визначені в колі читання, має рекомендований характер і може бути змінений учителем з урахуванням читацьких інтересів та можливостей учнів

<p>Усна народна творчість: загадки, скоромовки, чистомовки, лічилки, співаночки, казки про тварин, прислів'я.</p> <p>Скоромовки: Олена Пчілка, Грицько Бойко, Оксана Кротюк, Любов Відута.</p> <p>Загадки: Леонід Глібов, Тамара Коломієць, Ігор Січовик, Дмитро Кузьменко.</p> <p>Вірші: Надія Красоткіна, Наталя Забіла, Грицько Бойко, Платон Воронько, Ганна Чубач, Анатолій Костецькій, Тарас Шевченко, Леся Українка, Олена Пчілка, Олександр Олесь, Марійка Підгірянка, Платон Воронько.</p> <p>Літературні казки, оповідання: Іван Франко, Наталя Забіла, Ніна Найдич, Василь Сухомлинський, Галина Малик, Марина Павленко, Віра Артамонова, Леся Воронина, Оксана Луцшевська, Тетяна Череп-Пероганич.</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> - може назвати прізвища українських письменників, твори яких вивчали (з допомогою вчителя); - <i>впізнає</i> за наочною опорою, твір, який вивчався; - може назвати головного героя; - може повторити за вчителем скоромовку, чистомовку, лічилочку (частину твору); <p>* добирає ілюстрації до творів, що вивчали(з допомогою вчителя);</p>
<p>Змістова лінія «Основи літературознавчої пропедевтики»</p>	
<p>Робота з дитячою книжкою, текстами.</p> <p>Вироблення вміння правильно будувати речення при відповіді на питання.</p> <p>Формування вміння слухати текст, що читає педагог.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за допомогою вчителя <i>намагається орієнтуватися</i> у книжці; - <i>намагається дати відповіді</i> на запитання за змістом прослуханого (про кого? про що йшлося? (використовує альтернативні засоби комунікації, малюнки, піктограми для відповіді на запитання); - на основі прослуханого тексту <i>малює/добирає</i> ілюстрації;

<p>Формування вміння визначати тему та основну думку твору</p>	<p>- <i>відповідає на запитання</i>: про кого, про що йдеться у творі?;</p>
<p>Визначення героїв, персонажей твору.</p>	<p>- <i>може назвати</i> героїв, персонажей твору (з допомогою вчителя);</p>
<p>Робота з сюжетними малюнками, схемами, піктограмами.</p>	<p>- <i>намагається формує висловлювання</i> щодо прочитаного/прослуханого твору (за допомогою вчителя);</p>
<p>Робота з малюнками на визначення послідовності подій у тексті.</p>	<p>- <i>може визначити</i> (за допомогою сюжетних малюнків) послідовність подій прочитаного/прослуханого твору (за допомогою вчителя);</p>
<p>Формування вміння переказувати прочитане/прослухане з опорою на картинно-символічний план до кожного твору</p>	<p>- <i>за допомогою вчителя намагається переказати сюжет прочитане/прослухане з опорою на картинно-символічний план до кожного твору</i>;</p>
<p>Формування уявлення про жанр твору: загадка, вірш, казка, оповідання.</p>	<p>- <i>висловлює елементарні оцінні судження</i> щодо прочитаного, прослуханого;</p> <p>- <i>має уявлення про жанр твору</i>: загадка, вірш, казка, оповідання;</p>
<p>Заучування невеличких віршів напам'ять за малюнками, опорними словами, мнемотаблицями.</p>	<p>- <i>здатний вивчити напам'ять</i> (за допомогою вчителя) невеличкий вірш (2-4 рядки);</p>
	<p>- <i>* повторює за вчителем рядки вірша</i>;</p>
	<p>- <i>* відповідає на запитання</i>: про кого, про що йдеться у творі? (за допомогою вчителя)</p>
	<p>- <i>визначає послідовність подій у творі</i> (за допомогою вчителя);</p>
	<p>- <i>з допомогою вчителя відповідає на запитання</i> «що це?», «хто це?», «що робить?» щодо змісту предметних і сюжетних малюнків;</p>

<p>Формування позитивного ставлення до книжки. Вивчення основних правил поводження з книжкою.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - * повторює за вчителем; - <i>співвідносить</i> знайомі слова і реальні предмети (об'єкти); - <i>знаходить</i> предмети за словесним описом, вказівками вчителя; (*разом з учителем); - з допомогою вчителя <i>підбирає</i> малюнки до названих предметів, ініційованих дій; (*разом з учителем); - <i>ознайомлений з правилами</i> збереження книжки та гігієни читання; - <i>виявляє інтерес, позитивне ставлення</i> до книжки; - <i>може називати</i> своїх улюблених літературних героїв; <p>*<i>виявляє позитивне ставлення</i> до книжки.</p>
<p>Змістова лінія «Навчаємось сприймати медіа»</p>	
<p>Робота з медіапродукцією (<i>дитячі журнали, розвиваючі програми, фотографії тощо</i>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>сприймає й обговорює</i> прості медіапродукти; - <i>обговорює</i> зміст і форму простих медіапродуктів, - <i>розповідає</i>, про що в них ідеться; - <i>визначає</i>, кому і для чого призначений медіапродукт; - <i>висловлює</i> елементарні судження і почуття з приводу прослуханих / переглянутих медіапродуктів (<i>дитячі журнали, розвиваючі програми, фотографії тощо</i>) за підтримки вчителя; <p>*<i>виявляє позитивне ставлення, сприймає</i> медіа продукцію (<i>дитячі журнали, розвиваючі програми, фотографії тощо</i>).</p>
<p>Життєва компетентність: Учень/учениця намагається:</p>	

- уважно слухати і розуміти звернене мовлення (питання, завдання, інструкції тощо);
 - *сприймати та розпізнавати звуки довкілля; мовленнєві звуки;
 - відповідати на поставлені запитання у межах знайомого мовленнєвого матеріалу, повторювати відповідь за вчителем (залежно від мовленнєвих можливостей учня);
 - *слухати та повторювати за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно стану мовленнєвого розвитку);
 - з допомогою вчителя переказувати просту казку за ілюстраціями та запитаннями;
 - читати слова, робить спроби читати прості речення за допомогою вчителя, в тому числі засобами глобального читання;
 - розрізняти голосні та приголосні звуки;
 - *співвідносити графічний образ букви з її звучанням;
 - *сприймати елементи букви та її цілісний графічний образ;
 - виявляти інтерес, позитивне ставлення до книжки;
 - знає прізвища двох-трьох українських письменників, твори яких вивчали;
 - дотримуватися навичок правильного читання з дотриманням пауз в кінці речення.

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ

МАТЕМАТИКА

3 клас

Пояснювальна записка

На уроках математики формуються та розвиваються кількісні й якісні зміни в пізнавальній сфері з метою подальшої інтеграції в суспільство в тому обсязі, який доступний кожній дитині індивідуально. Для реалізації завдання соціальної адаптації зміст програми максимально пов'язується з життєвим досвідом учнів і відповідає умовам конкретного найближчого соціуму, в якому проживають діти. Отже одним із провідних завдань навчання математики - навчити дітей з порушеннями інтелектуального розвитку розрізняти ситуації, в яких необхідно і можливо застосувати отримані на уроках математичні знання.

В процесі навчання математики відбувається формування і розвиток розумових процесів, пам'яті, уваги, зорово-просторового сприймання, мовлення тощо. Також вирішуються завдання виховання цілеспрямованості,

працьовитості, самостійності, терплячості, навичок контролю і самоконтролю, охайності та завершеності дії поставленого завдання.

В основу змісту програми покладені три основні принципи: доступність, практична значущість і життєва необхідність тих знань, умінь і навичок, якими будуть опановувати учні.

Навчальний матеріал максимально наближений до соціального середовища, в якому перебуває дитина у даний період її життя. Принцип доступності лежить в основі навчального матеріалу кожного уроку: обсяг, послідовність вивчення тем, види робіт, форма представлення, кількість повторень і частота звернень до однієї і тієї ж теми, як для всього класу в цілому, так і для кожної дитини зокрема. Такий підхід дозволяє ефективніше здійснювати диференційовану роботу на уроці.

У змісті математичної освіти 3-го класу провідними визначено такі змістові лінії: **«Числа. Арифметичні дії з числами», «Арифметичні задачі», «Просторові відношення. Геометричні фігури», «Робота з даними».**

До послідовності вивчення чисел другого десятка і дій над ними додається додавання та віднімання з переходом через розряд: $7+5$, $11-3$ та вивчення нумерації в межах 100.

В процесі навчання учні оволодівають навичками рахунку в межах 100 в прямому і зворотному порядку, від заданого до заданого числа одиницями та десятками відпрацьовують навички практично користуватися переставною властивістю додавання, продовжують ознайомлюватися з розв'язуванням простих арифметичних задач на знаходження суми та остачі, а також із задачами на збільшення і зменшення числа на декілька одиниць.

Арифметичні задачі, залежно від використання для їх складання наочного матеріалу, діляться на задачі-драматизації та задачі-ілюстрації. Відповіді на запитання таких задач учні бачать, перераховуючи конкретні предмети або їх зображення. Поступово вони навчаються розв'язувати прості текстові арифметичні задачі, використовуючи термін «задача», засвоюють і розрізняють структурні компоненти задачі: умова, числові дані, запитання, розв'язок та відповідь. Прості арифметичні задачі є складовою частиною складених задач, тому формування вміння розв'язувати прості задачі готує школярів до розв'язання складених.

По мірі оволодіння учнями навичками читання, вчитель пропонує записувати дію і пояснювати, що нею знайдено. Вчитель наголошує, що слова, які починаються на голосний, скорочуються до наступного приголосного, що стоїть перед голосним.

Програма в цілому визначає оптимальний обсяг знань і умінь з математики, який доступний більшості учнів з порушеннях інтелектуального розвитку. При відборі навчального матеріалу слід враховувати різні можливості учнів по засвоєнню математичних уявлень, знань, умінь застосовувати їх на

практиці. У зв'язку з тим, що навчальний матеріал засвоюється учнями на різному рівні, програма передбачає необхідність диференційованого підходу в навчанні.

Організація процесу навчання базується на практичній і наочної основі. В якості наочної основи використовуються натуральні об'єкти і реальні предмети (або їх імітація, наприклад, купюри, монети тощо), А також широке використання інтерактивних технологій.

Результати навчання й орієнтовний зміст

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Числа, арифметичні дії з числами. Величини	
<p>Нумерація в межах 20 (повторення). Пряма і зворотна лічба. Місце числа в числовому ряді. Парні і непарні числа. Додавання та віднімання в межах 20 без переходу через розряд. Додавання та віднімання в межах 20 з переходом через розряд. Приклади на 2 дії. Нумерація в межах 100. Утворення і запис круглих десятків. Пряма і зворотна лічба десятками в межах 100. 1, 10 – лічильні одиниці. Число і цифра. Кількість цифр і чисел. Одно-, дво-, і трицифрові числа. Міри вартості. Монети. Розмін. Заміна. Час. Доба. Тиждень. Дні тижня. Година. Місяць. Рік. Назва місяців по порядку. Місткість. Літр. Маса. Кілограм.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>знає</i> нумерацію чисел в межах 20; • <i>рачує</i> в межах 100 по 1, по 10 у прямому і зворотному порядку; • <i>знає</i> місце числа в числовому ряді; • <i>розв'язує</i> приклади на дві дії в межах 10; • <i>розв'язує</i> приклади на додавання та віднімання в межах 20 без переходу через розряд; • <i>виконує</i> додавання та віднімання іменованих чисел, одержаних при вимірюванні однією мірою; • <i>визначає</i> монети за їх зовнішнім виглядом; • <i>вибирає</i> монети означеної вартості; • <i>знає</i> одиниці вимірювання часу (година), місткості (літр), маси (кілограм) <p><i>* зі значною допомогою вчителя на конкретному матеріалі додає та віднімає в межах 20;</i> <i>* під контролем вчителя читає та записує числа в межах 100;</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> * за вказівкою вчителя відкладає ці числа на рахівниці; * з допомогою вчителя показує на циферблаті час; * під контролем вчителя вибирає монети означеної вартості; * за словесною інструкцією та наочністю називає по порядку дні тижні та місяці; * з допомогою вчителя розв'язує приклади на збільшення та зменшення числа на декілька одиниць.
Арифметичні задачі. Робота з даними	
<p>Прості текстові арифметичні задачі на різницеve відношення. Складені арифметичні задачі на дві дії.</p> <p>Структурні компоненти задачі: умова, числові дані, запитання, розв'язок та відповідь.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розв'язує приклади та арифметичні задачі на різницеve порівняння; • намагається складати та розв'язувати елементарні математичні сюжетні задачі на основі найпростіших математичних моделей (предметних, малюнків, схематичних малюнків, схем); • розв'язує на наочному матеріалі складені арифметичні задачі на дві дії <p>* за допомогою вчителя намагається записувати розв'язування задачі у вигляді приклада;</p> <p>* ознайомлений із складеними арифметичними задачами на дві дії.</p>
Просторові відношення. Геометричні фігури	
<p>Відрізок. Вимірювання та креслення відрізків.</p> <p>Круг. Куля.</p> <p>Види кутів. Визначення кута за допомогою косинця.</p> <p>Прямокутник. Квадрат.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вимірює довжини відрізків у сантиметрах лінійкою; • розрізняє і називає круг і кулю; • знає назву кутів і розпізнає їх; • креслить кути; • знає назву та визначає вершини, кути, сторони

	<p>прямокутників.</p> <p><i>* за допомогою вчителя розрізняє геометричні фігури (круглі та прямокутні);</i></p> <p><i>* під керівництвом вчителя намагається креслити відрізки;</i></p> <p><i>* ознайомлений із видами кутів (прямий, гострий, тупий).</i></p>
<p style="text-align: center;">Життєва компетентність:</p> <p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> – намагається самостійно організувати власне робоче місце; – виконує арифметичні дії додавання та віднімання в межах 20; – може користуватися обчислювальними прийомами; – намагається користуватися математичною термінологією; – з допомогою вчителя розв’язує прості арифметичні задачі; – з допомогою вчителя визначає мету та планує власну діяльність на уроці; – співпрацює з вчителем та однолітками у різних соціальних ситуаціях математичного змісту; – працює за інструкцією, намагається самостійно використовувати необхідні навчальні засоби (підручник, найпростіше математичне приладдя). 	

Інтегрований курс «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

(«Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Природнича» освітні галузі)

3 клас

Пояснювальна записка

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є ознайомлення молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку з навколишнім світом у процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, що охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає досягнення таких **завдань**:

- формування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природничого і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, оцінка побаченого

(почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, аналіз наслідків ризикованої поведінки, залежності результату від докладених зусиль);

– формування на доступному рівні цілісної природничо-наукової картини світу, яка відображає закони і закономірності природи та місце в ній людини;

– формування практичних умінь і навичок поведінки у природі і соціальному середовищі;

– виховування активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

– розвиток ціннісного ставлення до життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

– дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадливого використання природних ресурсів;

– розвиток розумових здібностей учнів, їх емоційно-вольової сфери, пізнавальної активності та самостійності, здатності до творчості, самовираження і спілкування.

Вирішення завдань курсу забезпечується відповідними змістовими лініями побудови навчального матеріалу, як освітнього, так і корекційно-розвивального характеру. Так, **освітня мета** реалізується за допомогою наступних змістових ліній:

– **Людина** (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

– **Людина в суспільстві** (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці; громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

- **Людина і природа** (цілісність природи, взаємозв'язок об'єктів і явищ, відповідальна діяльність людини у природі, залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Відповідно до **корекційно-розвивальної мети**, матеріал будується за такими змістовими напрямками:

Сенсомоторний розвиток: виділяти характерні властивості предметів і об'єктів живої та неживої природи (колір, розмір, смак, температура, вага та ін.); мати уявлення про власні органи відчуття (очі, вуха, шкіра, ніс, язик) за допомогою яких сприймаються властивості та якості навколишнього світу.

Мовленнєвий розвиток: розповідати про рідний край, Україну; повідомляти про погоду та природу під час спостережень, розповідати про тварини і рослини, господарчу діяльність рідного краю; повідомляти про правила співжиття та взаємодію людей у родині, колективі, суспільстві, про головні історичні події, традиції і звичаї українського народу; висловлювати прохання, бажання, ставити запитання та відповіді.

Пізнавальний розвиток: спостерігати та розуміти сезонні зміни у житті рослин, тварин та господарчій діяльності людини; здійснювати групування предметів і явищ живої і неживої природи за суттєвими ознаками; здійснювати аналіз, планування, організацію, власне виконання та самоконтроль діяльності під час проведення практичних робіт у класі, у живому куточку, присадибній ділянці; усвідомлювати неповторність і самоцінність кожної людини; спостерігати традиції і звичаї українського народу; дотримуватись правил поведінки у родині, колективі, суспільстві.

Особистісний розвиток: позитивно і бережливо ставитись до самого себе, до людей, до природи, до Батьківщини; опановувати навички поведінки у соціальному середовищі і природі.

Освітні галузі («Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Природнича») можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузєва; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Типова навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» займає особливе місце проміж навчальних предметів початкової школи, оскільки пізнання дітьми навколишнього світу не обмежується рамками уроку, це те, що завжди поруч з дитиною. Власне зміст інтегрованого курсу являє собою системоутворюючий стрижень процесу пізнання дитиною навколишнього світу. Традиційно вивчення живої та неживої природи викликає інтерес школярів з порушеннями інтелектуального розвитку, що пояснюється безпосередньо змістом та формою подачі учбової інформації: спостереження предметів та явищ природи, натуральних об'єктів та їх зображень, демонстрації різноманітної наочності, цікавих оповідань, різноманітних за формою та змістом вправ та завдань, використання власного досвіду учнів, виконання практичних робіт тощо. З іншого боку, природничо-науковий зміст є об'єктивно складними для учнів з порушеннями розумового розвитку, у зв'язку з великим вмістом абстракції, відсутністю можливості використати власний досвід, кількістю нових термінів, назв. Матеріал, який повинні засвоїти учні у відповідності до вимог програми часом складний для розуміння, запам'ятовування та відтворення, тому навчальна програма побудована за концентричним принципом: зміст кожного

року навчання розширює та поглиблює отриманні знання, додається новими повідомленнями.

У процесі підготовки до уроків природознавства, обираючи методи та прийоми навчання, підбираючи засоби навчання, завдання та вправи необхідно враховувати рівень знань учнів, їх готовність до сприймання учбового матеріалу, сформованість таких психічних процесів, як сприймання, пам'ять, увага, мислення. Це дозволить передбачити типові помилки, уникнути їх та сформувати міцні та усвідомленні предметні зв'язки.

Формуючи перші уявлення про Сонце, вчитель спирається на ті знання, які вже є в учнів, пояснює його значення, як джерела світла та тепла, встановлює необхідні зв'язки між сонцем та сезонними змінами. У 1-му та 2-му класі це були найбільш загальні уявлення, в 3-му класі їх по можливості необхідно розширювати. Досвід спостережень та аналізу природних явищ в учнів досить специфічний, чи він недостатній, часом такий, що ґрунтується на казках, мультфільмах, тому «сонечко» уявляється дітям живим, яке розмовляє, посміхається. Дані емоційні образи можна використовувати у якості прикладів, які наочно зображують значення сонця для всього живого. Крім цього спеціально організовуються спостереження учнів за рухом сонця, його впливом на природу. Таким чином, головний висновок, яким повинні опанувати діти - сонце є джерелом тепла та світла, воно визначає перебіг сезонних змін.

При роботі над темою «вода», вчителю бажано використовувати ті знання, якими діти вже володіють. Вивчаючи річки, озера, моря, тощо дітям необхідно демонструвати малюнки, фотографії, фільми, які допоможуть учням пригадати об'єкти вивчення та правильно розказати що їм відомо. Якщо об'єкти недостатньо знайомі, чи невідомі учням, вчитель уточнює відповіді дітей, доповнює їх, надає нові відомості, організовує роботу з їх вивчення. При вивченні властивостей води дітям так само надають можливість пригадати свої знання, зробити власні висновки на основі дослідів з водою.

Уявлення про повітря виявляється найбільш складним для розуміння учнів цієї категорії. Знайомство з повітрям необхідно починати з проведення дослідів які його виявляють: дихання людини, рух паперового папірця при дмуханні на нього тощо. Вимірюючи температуру повітря, спостерігаючи за рухом вогню свічки – дітей знайомлять із рухом повітря – вітром. Ці найпростіші знання необхідно доповнювати спостереженнями під час прогулянок, екскурсій.

У подальшому пояснення про напрямок вітру слід проводити із врахуванням пізнавальних можливостей учнів класу. Деякі діти добре розуміють пояснення вчителя про різні сторони світу на глобусі, іншим дітям зрозуміти ці відомості за допомогою глобуса дуже складно, але вони мають уявлення про північні та південні країни, з казок, мультфільмів тощо. У таких випадках визначення «південь-північ» умовно пов'язується з ілюстраціями, а назву їм пропонується запам'ятати. В будь-якому випадку діти досить часто чують ці слова, тому важливо, щоб їх сприймання та використання було свідомим.

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Людина»	
<p>Пізнання функцій та можливостей людського тіла.</p> <p>Основи здорового способу життя.</p> <p>Здорова і хвора людина – порівняння.</p> <p>Фізкультура, гартування, гігієна.</p> <p>Основи здорового харчування.</p> <p>Правила акуратності (зовнішній вигляд, кімната, робоче місце).</p>	<p>Учень/учениця: за запитаннями та допомогою вчителя пояснює:</p> <ul style="list-style-type: none"> • різницю між здоровою та хворою людиною; • зовнішню будову і функції людського тіла; • правила гігієни; <p>- розпізнає здорові і шкідливі звички;</p> <p>- за допомогою вчителя пояснює:</p> <ul style="list-style-type: none"> • правила догляду за власною зовнішністю; • правила догляду за особистими речами; <p>- за малюнком наводить приклади:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гартування; • здорового харчування; <p>- дотримується правил:</p> <p>безпечної, ввічливої поведінки;</p> <p>* за запитаннями вчителя показує: приклади гартування; здорового харчування;</p> <p>* за запитаннями вчителя розрізняє безпечну та небезпечну поведінку у місцях громадського користування.</p>
Змістова лінія «Людина в суспільстві»	
<p>Твій дім будинок (квартира), двір, садиба. Що є у будинку: приміщення, їх призначення, меблі.</p> <p>Родина, рідня. Склад родини. Прізвище, ім'я, по батькові батьків, дідусів, бабусь. Азбука сімейних стосунків (повага, шана до дорослих, любов, турбота між членами родини).</p> <p>Обов'язки і права батьків та дітей. Домашні обов'язки (прибирати, доглядати за домашніми тваринами, кімнатними рослинами, допомагати батькам у різних справах). Чому і як</p>	<p>Учень/учениця: називає</p> <ul style="list-style-type: none"> - членів родини; - професії батьків, місце їх роботи; - приміщення, що є у будинку, меблі; - побутову техніку; - засоби для прибирання; <p>пояснює що має робити людина певної професії;</p> <ul style="list-style-type: none"> - правила поводження з технікою; <p>за запитаннями вчителя пояснює</p> <ul style="list-style-type: none"> - хто такий лінивий, хто працюючий; <p>за допомогою педагога визначає родинні зв'язки;</p>

треба берегти речі.
Побутова техніка її призначення.
Правила безпеки поведінки з технікою. Кухонне начиння (посуд (національне художнє оздоблення посуду), кухонна побутова техніка, меблі). Господарчі речі для прибирання, для ремонту (інструменти).
Обов'язки дітей та дорослих.
Допомога батькам.
Праця батьків, професії.
Дозвілля в сім'ї (ігри, дитячі розваги). Організація вихідного дня, спорт. Улюблені заняття родини.
Ввічливі слова. Правила ввічливості (вітання, побажання, прощання, правила розмови по телефону тощо).
Правила поведінки у транспорті, музеї, кінотеатрі, храмі, громадських місцях. Правила поведінки за столом.

Наша Батьківщина – Україна.
Громадянин України. Символи України. Національний одяг.
Національні страви. Національні свята, традиції та звичаї.
Народна творчість (пісні, колядки, вірші, щедрівки, веснянки та ін.).
Народні ремесла та художні промисли України (гончарство, ковальські ремесла, художня обробка дерева (різьблення, бондарство), гутництво - виготовлення виробів зі скла; ткацтво, килимарство.
Писанкарство.

відповідає на запитання
- що входить у домашні обов'язки;
- як можна відпочивати у вихідний день;
за малюнками пояснює:
- хороші та погані вчинки дітей;
за запитаннями вчителя *пояснює*
- що означає бути ввічливим;
розуміє необхідність дотримання певних правил поведінки у сім'ї (турбота про членів сім'ї, пошана до старших тощо).
за малюнком пояснює
- чому і як берегти речі;
- правила поведінки у громадських місцях, за столом;
за допомогою вчителя пояснює
- яку домашню роботу діти можуть виконувати самостійно, за допомогою батьків;
- у чому полягають домашні обов'язки;
- як можна організувати вихідний день;
дотримується правил поведінки
- у громадських місцях;
- за столом.
**має уявлення про правила співжиття та взаємодії у сім'ї;*
**має уявлення про елементарні правила ввічливої поведінки (ввічливі слова).*
називає
- свою країну, її столицю,
- предмети українського національного одягу та виділяє його серед іншого;
знає, що державною мовою є українська;
за допомогою вчителя описує
- державну символіку: прапор, герб країни;
- національні традиції та звичаї (свята, звичаї тощо).
має уявлення про народні свята та звичаї; бере участь у проведенні свят,

	<p>групових та загальношкільних заходів.</p> <p><i>за допомогою вчителя називає</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - народні ремесла та художні промисли, які вивчалися; <i>*за допомогою вчителя</i> намагається повторити свою домашню адресу, назву країни де живе; <i>*має уявлення</i> про національний одяг, його атрибути, національні страви. <i>*має уявлення</i> про національні традиції та звичаї (свята, звичаї тощо).
Змістова лінія «Людина і природа»	
<p>Нежива природа. Земля. Глобус – модель Землі. Рух Землі навколо себе.</p> <p>Частини доби, їх послідовність. Вчора, сьогодні, завтра. Тиждень: назви, послідовність днів тижня. Робочі та вихідні дні.</p> <p>Рух Землі навколо Сонця. Залежність змін у живій та неживій природі від діяльності Сонця.</p> <p>Пори року.</p> <p>Вода. Властивості води. Кругообіг води у природі. Стани води. Значення води для життя рослин, тварин, людини. Використання води людиною. Охорона водних ресурсів.</p> <p>Повітря. Температура повітря. Термометр. Рух повітря – вітер. Значення повітря для життя рослин, тварин, людини.</p> <p>Пісок, каміння, глина. Ґрунти.</p> <p>Жива природа.</p> <p>Рослини. Дерева, кущі, трави. Різноманітність рослин: дикорослі і культурні. Органи рослин: корінь, стебло, листя, квітки, плід. Розвиток рослини. Проростання насіння.</p> <p>Умови життя рослин.</p> <p>Тварини: свійські, дикі. Зовнішній вигляд. Спосіб життя, добування їжі.</p> <p>Потомство. Охорона диких звірів.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - назви і ознаки кожної пори року; <i>за малюнками та запитаннями вчителя пояснює:</i> - рух Землі навколо себе; - рух Землі навколо Сонця; - зміни в житті рослин та тварин кожної пори року; - стани води у природі; <p><i>практично визначає:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - частини доби; - орієнтується за стрілками годинника; <p><i>називає:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - частини доби; - дні тижня; <p><i>за запитаннями вчителя розповідає про</i></p> <p>залежність змін у природі від діяльності Сонця;</p> <p><i>за запитаннями вчителя пояснює:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - значення води для життя рослин; - значення води для життя тварин; - значення води для життя людини; - кругообіг води у природі; <p><i>практично визначає:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - температуру води на дотик; - температуру води за допомогою термометра. <p><i>розповідає</i> про використання води у</p>

<p>Птахи дикі, свійські. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Зимуючі і перелітні птахи.</p> <p>Риби. Зовнішня будова, живлення, дихання. Використання й охорона риб.</p> <p>Комахи. Зовнішній вигляд. Спосіб існування.</p> <p>Охорона тваринного світу.</p>	<p>власному повсякденному житті; за запитаннями вчителя пояснює:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зміну температури повітря від сезону, сонця; - за малюнками пояснює: - значення повітря для життя рослин; - значення повітря для життя тварин; - значення повітря для життя людини; - температуру повітря за допомогою термометра; <p>називає :</p> <ul style="list-style-type: none"> - властивості піску: колір, сипучість; - властивості каміння: колір, величина, форма, твердість; - властивості глини: колір, пластичність; - склад ґрунту; <p>за малюнками наводить приклади:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використання каміння, піску, глини; - значення ґрунту для росту рослин; <p>дає визначення рослин; за малюнками пояснює розподіл рослин</p> <ul style="list-style-type: none"> - на культурні та дикорослі; - кущі, дерева, трави; - на листяні і хвойні; <p>має уявлення про гриби; за малюнками називає органи рослин; за запитаннями вчителя пояснює розвиток рослин; за допомогою вчителя пояснює:</p> <ul style="list-style-type: none"> - якими бувають ліси; - що таке ярусність лісу; <p>наводить приклади охорони рослин, грибів; за малюнками пояснює розподіл тварин на свійські та дикі; має уявлення про риб, комах; за запитаннями вчителя розповідає про спосіб життя свійських та диких тварин; за допомогою вчителя пояснює причини переліту птахів; за малюнками розповідає про зовнішній вигляд вивченої тварини; за малюнком наводить приклади охорони тваринного світу.</p>
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> * на прохання педагога показує глобус; * визначає частини доби; * має уявлення про залежність рослин, тварин, погоди від Сонця. * визначає на дотик холодну та гарячу воду; * пояснює/ показує використання води у власних потребах. * за відчуттями визначає рух повітря; * за відчуттями визначає температуру повітря: холодне, гаряче. * розрізняє каміння, пісок, глину; * розрізняє дерева, трави, гриби; * на малюнку визначає корінь, стовбур, гілки, листя дерева; * показує/розрізняє листяні і хвойні дерева; * за малюнком показує вивчених свійських тварин; птахів, комах, риб; * має уявлення про безпечне поводження з тваринами.
--	--

Життєва компетентність:

Учень/учениця

- усвідомлює можливості власного тіла; дотримується правил гігієни, корисного харчування;
- дотримується безпечної поведінки вдома, в школі, на вулиці, у громадських місцях;
- дотримується встановлених правил поведінки у родині, колективі, суспільстві; розрізняє позитивні та негативні риси характеру людини; виявляє готовність наслідувати моральні якості та позитивні риси характеру у повсякденному житті;
- підбирає власний одяг у відповідності до погоди;
- дотримується елементарних правил поведінки у природі.
- використовує знання про особливості будови та життєдіяльності живих організмів у повсякденному житті;

ТЕХНОЛОГІЧНА ГАЛУЗЬ

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

3 клас

Пояснювальна записка

На уроках трудового навчання в 3 класі початкової школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку продовжується робота з формування і розвитку загальнотрудової компетентності учнів, вирішуються предметно-практичні та побутові задачі, виконуються доступні види діяльності, пов'язані з найпоширенішими галузями народного господарства.

Загальноосвітні завдання для досягнення зазначеної передбачають ознайомлення школярів з основами трудового процесу; формування техніко-технологічних знань, умінь та навичок; розвиток пізнавальних здібностей, формування елементів графічної грамоти; набуття досвіду предметно-практичної діяльності, алгоритмів і способів предметно-практичних дій ручними техніками; виховання в учнів ціннісного ставлення до себе як суб'єкта предметно-перетворювальної діяльності, шанобливого ставлення до людей праці та їх професії, трудових традицій українського народу та інших народів світу.

Корекційно-розвивальні завдання спрямовуються на забезпечення:

- пізнавального розвитку (формування явлень про послідовність та поетапне виготовлення виробу з опорою на зразок та предметно-інструкційну карту; розв'язування в процесі трудової діяльності пізнавальних задач в наочно-дійовому та наочно-образному плані; формування умінь виконувати завдання на основі словесної інструкції з опорою на наочність, дотримання етапів діяльності (аналіз, планування та організація виготовлення виробу, самоконтроль);
- мовленнєвого розвитку (на основі використання техніко-технологічної термінології у процесі розвитку зв'язного мовлення, формування умінь давати вербальний звіт про власну діяльність у вигляді фіксуючого, супроводжуючого та плануючого мовлення);
- сенсомоторного розвитку (формування умінь визначати форму, розмір, колір, розташування деталей предметів та їх властивостей, предметів на основі зорової, тактильної, слухової чутливості; розвиток дрібної моторики; навичок вправно володіти інструментами під час виконання практичних завдань);
- особистісного розвитку (формування позитивного ставлення до праці, готовності доводити виконання трудового завдання до завершення; усвідомленої навчально-практичної діяльності, цілеспрямованості, організованості, охайності та інших важливих для праці якостей особистості).

Зміст технологічної освітньої галузі в **3 класі** для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку структурується за такими **змістовими лініями**: *«Світ технологій»*, *«Світ ремесел та декоративно-ужиткового мистецтва»*, *«Основи конструювання»*, *«Основи побуту»*.

Змістова лінія **«Світ технологій»** спрямована на формування в учнів здатності планувати власну діяльність у процесі вивчення різних видів матеріалів та опанування техніко-технологічними операціями у процесі виконання робіт з пластичними, природними, текстильними, матеріалами, папером, конструктором, рослинами. В учнів удосконалюють вміння розпізнавати конструкційні матеріали, добирати їх для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів.

Пропоновані умови: наявність конструкційних матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків тощо). Організація екскурсій, перегляд відео-фрагментів, презентацій.

Змістова лінія **«Світ ремесел та декоративно-ужиткового мистецтва»** має на меті формування в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком та допомогою педагога чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва.

Пропоновані умови: демонстрація наочних зразків, виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультифільмів), у яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія **«Основи конструювання»** спрямована на подальший розвиток творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора сприятиме розвитку просторової уяви, мислення учнів, через зіставлення малюнків, наочних зразків, за якими діти складатимуть конструкції. Учні вчать конструювати з різних видів конструкторів за зразком та інструкцією, з використанням дидактичних ігор та вправ.

Пропоновані умови: наявність різних видів конструкторів, відповідних наочних зразків конструкцій; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу.

Змістова лінія **«Основи побуту»** має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (організація робочого місця, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування елементарних страв та сервірування столу; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: наявність побутових матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Основоположна роль у трудовому навчанні відводиться формуванню загальної трудової компетентності учнів, яка розглядається як здатність застосовувати на практиці предметно-практичні знання, досвід, суспільні цінності, базові навички комунікації і соціально-побутової адаптації, набуті у процесі трудового навчання.

Добір змісту трудового навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку здійснюється з урахуванням компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів, на основі принципів достатності (необхідності) для навчання праці і корекції порушень розвитку у дітей означеної категорії з метою їх підготовки для самостійного життя та доступності для сприймання і засвоєння цієї категорією дітей.

Програму розроблено з урахуванням принципів доступності, достатності, послідовності, науковості, системності навчання.

Результати навчання й орієнтовний зміст навчання

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Світ технологій»	
<p>Робота з глиною, пластиліном, солоним тістом</p> <p><i>Техніко-технологічні відомості.</i> Застосування пластичних матеріалів. Засоби праці для роботи з пластичними матеріалами. Стилізовані фігурки тварин, їх пропорції. Просторове розташування деталей на макеті (зліва, справа, посередині, перед, за, біля). Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги.</p> <p>Організація робочого місця.</p> <p><i>Трудові операції</i> Ліплення посуду, фігурок тварин. Обробка виробу стекою.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про використання пластичних матеріалів; - розпізнає тварин на стилізованих фігурках, визначає деталі, частини; - має уявлення про просторове розташування деталей (зліва, справа, посередині, перед, біля); - *має елементарні уявлення про властивості глини та пластиліну, солоного тіста, засоби праці – називає (показує) їх; - *дотримується правил безпечної праці; - з'єднує деталі примазуванням;

<p>Оздоблення виробу кольоровим пластиліном.</p> <p>З'єднання виліплених деталей в одне ціле способом примазування.</p> <p>Висушування виробів з тіста, глини.</p> <p>Визначення просторового розташування предметів на макеті.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>*виконує</i> трудові операції вдавлювання, розплющування пластиліну пальцями; - <i>оздоблює</i> виріб з допомогою; - <i>*виконує</i> операції з'єднання окремих деталей способом примазування під контролем вчителя;
<p>Орієнтовні об'єкти виготовлення. <i>Предмети різних форм.</i> <i>Стилізовані фігурки птахів та тварин, квітів.</i> <i>Композиції з казок.</i></p>	
<p>Робота з природними матеріалами</p> <p><u>Техніко-технологічні відомості.</u></p> <p>Властивості природних матеріалів. З'єднання матеріалів за допомогою пластиліну, клею, паличок.</p> <p>Засоби праці з природними матеріалами. Правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги</p> <p><u>Трудові операції</u></p> <p>З'єднання деталей клеєм, паличками, пластиліном, нитками.</p> <p>Наклеювання природного матеріалу.</p> <p>Закріплення окремих деталей та фігур (пташок, тварин) на підставці.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>знає</i> властивості природних матеріалів, способи з'єднання природних матеріалів, засоби праці та правила безпечної праці; - <i>*має</i> уявлення про природні матеріали; - <i>дотримується</i> правил організації робочого місця; - <i>відбирає</i> природні матеріали для виробів; - <i>з'єднує</i> деталі виробів із природного матеріалу за допомогою клею, паличок, пластиліну, ниток.
<p>Орієнтовні об'єкти виготовлення <i>Вироби з природного матеріалу (із шкаралупи горіхів, жолудів, каштанів, насіння та ін.).</i> <i>Панно із різноманітного насіння (соняшника, кавуна, гарбуза, яблук та ін.).</i></p>	

Робота з папером

Техніко-технологічні відомості

Тематична аплікація: аплікація тварин, меблів, овочів, фруктів та ін. Поняття про частини аплікації, деталі та їх кількість, розмір. Інструменти роботи та обробки паперу. Витинанки силуетні. Початкові відомості про професію картонажника-палітурника. Повторення: правила користування ножицями.

Трудові операції

Розмічання паперу і картону за шаблоном. Різання ножицями по лінії розмітки. Наклеювання деталей на основу. Склеювання зігнутих під прямим кутом частин виробу. Оригамі. Складання і вирізування з паперу різних фігур, форм тощо.

Учень / учениця:

- *визначає* теми аплікацій (аплікація – тварини, овочі тощо);
- *називає* деталі аплікації, їх розмір, форму, кількість;
- *має початкові відомості* про різні техніки паперового рукоділля;
- **має уявлення* про однодетальні та багатодетальні вироби, інструменти для розмічання та обробки паперу;
- *розмічає* папір, картон за шаблоном лінійкою з допомогою;
- *вирізає* деталі по прямих та заокруглених лініях;
- *наклеює* деталі під контролем вчителя;
- **розмічає* папір і картон з допомогою вчителя;

Орієнтовні об'єкти виготовлення.

*Аплікації: тварини, птахи, фрукти, овочі, меблі (на вибір учителя).
Вироби технікою оригамі.
Іграшки з паперу і картону. Іграшки плоскі та об'ємні.
Ялинові прикраси. Об'ємні вироби з паперу(на вибір).*

<p>Робота з текстильними матеріалами (нитками) <u>Техніко-технологічні відомості</u></p> <p>Стібки для шиття та вишивання в ручному виконанні. Голка. Техніка безпеки при користування голкою. Повторення: нитки для шиття.</p> <p><u>Трудові операції</u></p> <p>Виконання прямих стібків на тканині (картоні) по проколу, по розмітці на папері. Заправлення нитки в голку. Зав'язування вузлика.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <p>- розрізняє стібки для шиття з допомогою,</p> <p>- має уявлення про технологію виконання прямих стібків;</p> <p>- виконує прямі стібки по проколу на тканині (картоні) з допомогою вчителя;</p>
<p>Орієнтовні об'єкти виготовлення.</p> <p><i>Зразки прямих стібків на тканині, картоні (контури предметів).</i></p>	
<p>Сільськогосподарські роботи.</p> <p><u>Техніко-технологічні відомості.</u></p> <p>Осінні квіти. Насіння однолітніх квітів. Період збирання насіння з однолітніх квітів. Правила догляду за кімнатними рослинами (вимоги до тепла, світла, вологи). Створення умов для кімнатних рослин. Сільськогосподарське знаряддя: лопата, граблі. Правила безпечного поводження із знаряддями.</p> <p>Весняні роботи на шкільній ділянці, на городі, в саду – підготовка та пророщування насіння овочів, квітів. Прийоми висівання насіння у ящики, горщики та у відкритий ґрунт.</p> <p><u>Трудові операції.</u></p> <p>Збирання насіння. Підготовка насіння до зберігання. Роботи у квітнику, на городі, в садку восени.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <p>- знає (розрізняє) осінні квіти,</p> <p>- має уявлення про насіння квітів та його збирання;</p> <p>- *дотримується правил догляду за кімнатними рослинами під керівництвом вчителя;</p> <p>- має уявлення про весняні роботи на ділянці, городі, в саду.</p> <p>- збирає насіння з квітів, готує насіння до зберігання, виконує різні роботи у квітнику, на городі (збирає насіння) з допомогою;</p>

<p>Догляд за кімнатними рослинами.</p> <p>Відбір насіння квітів та овочів. Пророщування насіння.</p> <p>Висівання насіння. Поливання, підкормка.</p>	<p>- має уявлення про зміст осінніх та весняних робіт у саду, пришкільній ділянці, - <i>дотримується</i> безпечної роботи із знаряддям; - <i>*бере посильну участь</i> в осінніх та весняних роботах у саду (під наглядом учителя);</p>
<p>Об'єкти праці. Квітник, город, класна кімната. Догляд за рослинами восени та навесні (спостереження та посильна участь).</p>	
<p>Змістова лінія «Світ ремесел та декоративно-ужиткове мистецтва»</p>	
<p>Світ професій. Ознайомлення з традиційними та сучасними ремеслами.</p> <p>Ознайомлення з виробами, виготовленими народними майстрами (відео-фрагменти, мультимедійні презентації, наочні вироби, спостереження під час екскурсії до музеїв з декоративно-ужиткового мистецтва).</p> <p>Створення та оздоблення виробу, застосовуючи технології традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про вироби, виготовлені виготовленими народними майстрами • має уявлення про важливість відродження та збереження традиційних ремесел; • <i>виготовляє та оздоблює</i> виріб із допомогою дорослих, застосовуючи елементи традиційних та сучасних ремесел (використання різних технік для виготовлення та оздоблення виробі <i>*виготовляє</i> виріб спільно з дорослим, застосовуючи елементи традиційних та сучасних ремесел (використання різних технік для виготовлення та оздоблення виробів).
<p>Орієнтовні об'єкти праці: вироби з ниток, тканини, природних матеріалів, комбіновані вироби тощо.</p>	
<p>Змістова лінія «Основи конструювання»</p>	
<p><u>Техніко-технологічні відомості:</u> Поняття про конструювання виробів</p>	<p>Учень / учениця: - <i>знає</i> технологію конструювання виробів з окремих деталей; способи</p>

<p>з окремих деталей. Види конструювання: з використанням конструктора з дерева, пластика, паперу та ін.</p> <p>Способи кріплення деталей. Засоби праці.</p> <p><u>Трудові операції:</u></p> <p>Добір деталей для виготовлення заданої конструкції за зразком, предметною інструкційною картою. З'єднання деталей.</p>	<p>кріплення деталей,</p> <p>- <i>*розрізняє</i> деталі конструктора за формою, розміром, фактурою.</p> <p>-</p> <p>- <i>добирає</i> деталі за зразком,</p> <p>- <i>*з'єднує</i> деталі, користується засобами праці з допомогою;</p>
<p>Орієнтовні об'єкти праці:</p>	
<p><i>Конструкції із дерев'яних, пластикових, паперових деталей. Із паперу – коробочки, об'ємні фігурки тварин та ін.</i></p>	
<p align="center">Змістова лінія «Основи побуту»</p>	
<p>Формування знань про організацію особистого побуту.</p> <p>Ознайомлення з основними правилами упорядкування особистих речей. Культура поведінки.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>*виконує</i> найпростіші дії щодо самостійності у побуті (упорядкування особистих речей). • спільно з дорослими виконує вправи щодо упорядкування особистих речей; • ознайомлений та намагається дотримуватись правил соціальної поведінки у громадських місцях та домашньому побуті.
<p align="center">Життєва компетентність:</p>	
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про організацію робочого місця; - має елементарні уявлення про застосування ручних технік обробки матеріалів (паперу, глини, пластиліну, солоного тіста, природного матеріалу, ниток); - здійснює із допомогою та контролем вчителя елементарні технологічні операції у процесі власної предметно-практичної діяльності; - використовує під контролем вчителя техніко-технологічні навички у спільному процесі виготовлення виробів з різних матеріалів; - <i>*сприймає</i> звернене мовлення, - розуміє інструкції у процесі предметно-практичної діяльності; - <i>*має</i> елементарні уявлення про важливість самообслуговування (дотримання санітарно-гігієнічних правил та норм). 	

МИСТЕЦЬКА ГАЛУЗЬ
МИСТЕЦТВО
3 КЛАС
Пояснювальна записка

Метою навчання мистецтва є художньо-естетичний розвиток школярів, формування в них емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва у процесі сприймання, розуміння та відтворення художніх образів, плекання пошани до культурних цінностей, формування основ загальнокультурної компетентності.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** мистецької освітньої галузі (мистецтво) у початковій школі для дітей з інтелектуальними порушеннями є:

1. Формування початкових знань про мистецтво, його образну мову та основні засоби виразності, особливості взаємозв'язку музичного та візуального мистецтва з синтетичними мистецтвами (хореографія, театр, кіно, цирк, мультиплікація), ознайомлення з роллю мистецтва у житті людей.
2. Розвиток художньо-естетичного сприймання, уміння аналізу художньої мови різних видів мистецтва та оцінювання мистецьких творів.
3. Формування адекватного емоційно-естетичного ставлення до предметів і явищ навколишнього світу й творів мистецтва, уміння зв'язно висловлювати особистісні враження, формування активного інтересу та потреби до різних видів художньо-творчої діяльності.
4. Опанування елементарними практичними вміннями та навичками, набуття початкового досвіду зі створення художніх образів у процесі власної художньо-творчої діяльності.
5. Корекція недоліків пізнавальної діяльності, моторно-рухової сфери, розвиток сенсорних здібностей.
6. Виховання основних моральних якостей особистості, морального ставлення до оточуючого світу, елементарних світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій, пошани до української культури.

Реалізація зазначеної мети та сформульованих завдань здійснюється на основі досягнення особистісно і компетентісно зорієнтованої освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння практичними вміннями і навичками) та корекційно-розвивальної (розвиток і корекція інтелектуальної, емоційно-чуттєвої, сенсорної сфери особистості дитини) цілей та забезпечується відповідними **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія «Художньо-творча діяльність» націлює на розвиток художньо-практичних здібностей учнів з інтелектуальними порушеннями через прикладне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження, набуття початкового досвіду посиленого створення художніх образів у процесі власної елементарної творчості. Ця змістова лінія реалізується через формування умінь застосовувати різні виразні

засоби творення художніх образів.

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» спрямована на пізнання цінностей, що відображають сигнали художньо-естетичної інформації. Її реалізація передбачає формування у дитини з порушеннями інтелектуального розвитку художньо-естетичного ставлення до мистецтва та дійсності; розвиток вміння цілеспрямовано й цілісно сприймати, відчувати, розуміти й адекватно оцінювати прекрасне в різноманітних його виявах, як-то: мистецтві, природі, суспільних стосунках, вчинках людей; розвиток таких особистісних якостей, як почуття краси, гармонії, здатності емоційно адекватно відкликатися на різноманітні прояви естетичного в оточуючому світі, формування потреби у спогляданні та милуванні.

Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» націлена на соціалізацію учнів з інтелектуальними порушеннями через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (власних творчих здібностей, нахилів, можливостей й досягнень), формування вміння вільно і правильно висловлювати власні думки і враження, спілкуватися з однолітками і дорослими у процесі сприймання та відтворення творів образотворчого мистецтва та об'єктів і явищ оточуючого світу шляхом створення умов для елементарно-пошукової діяльності, її цілеспрямованості і завершеності, прояву ініціативності, позитивних емоцій, елементів уяви та фантазії учнів. Змістова лінія передбачає розвиток в учнів комунікативних умінь через створення ситуацій успіху і радості творчості у процесі образотворчої діяльності, формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки розумінню мови образотворчого мистецтва, розвитку навичок його цілісного сприймання та адекватної емоційно-естетичної оцінки, культури почуттів.

Опанування мистецтва учнями з інтелектуальними порушеннями ґрунтується на засадах компетентнісного, ціннісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів. В основу програми покладено такі **принципи**: від простого до складного, від дійсності через мистецтво до життя, єдність пізнавально-репродуктивної та елементів творчої діяльності, розвиток здібностей емоційно-естетичного сприймання художнього образу в мистецтві та житті і посиленого відтворення його у самостійних роботах з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку і практичного досвіду учнів.

Зміст навчального предмету побудовано за моделлю **поліцентричної інтеграції** мистецьких знань, що передбачає інтегрування домінантних змістових ліній – музичної та образотворчої, які органічно поєднуються в єдиний тематичний цикл на основі естетико-світоглядної орієнтації. Спільними для цих видів мистецтва є відображення в художніх образах закономірностей людського буття, що зумовлює єдину тематичну структуру програми «Мистецтво», логіку об'єднання навчального матеріалу в цілісні тематичні блоки. Особливості спільних тем, споріднених художньо-мовних аспектів змісту мистецької галузі зумовлюють процес застосування інтегративних художньо-педагогічних технологій.

Рівень художньо-естетичного розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями залежить від ефективності **корекційної спрямованості**

навчального процесу, що передбачає використання таких засобів навчання, які сприяють удосконаленню вищих психічних функцій, виробленню їх усвідомленості та довільності. Художньо-естетичний розвиток включає відпрацювання й корекцію довільної уваги, образної та логічної пам'яті, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфери особистості в їх системній єдності, розвиток цілісності, осмисленості й узагальненості сприймання, мовленнєвих навичок, формування елементів творчої уяви та свідомого емоційно-особистісного ставлення до прекрасного, вироблення вмінь адекватно мотивувати оцінку результатів практично-творчої діяльності істотними ознаками тощо. Шляхом систематичного і цілеспрямованого розвитку аналізувати художню мову різних видів мистецтва, адекватно оцінювати зміст і виражальні засоби мистецьких творів, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки, визначати послідовність роботи у процесі практичної діяльності, здійснювати контроль за своєю роботою, відповідно оцінювати її результати поступово відбувається розвиток і корекція інтелектуальних, емоційно-чуттєвих, ціннісних компонентів естетичної свідомості та елементів художньо-творчої діяльності, адже лише планомірне організоване залучення школярів до різноманітної художньо-естетичної діяльності з урахуванням індивідуально-диференційованого підходу здатне оптимально розвинути в них естетичне сприймання, естетичний смак, естетичні почуття й потреби.

Планування інтегрованих **уроків мистецтва** має відповідати основним дидактичним вимогам із врахуванням художньо-естетичної специфіки предмета та психофізичних недоліків учнів. Заняття з мистецтва передбачають активізацію пізнавальної діяльності, розвиток емоційно-чуттєвої та моторно-рухової сфери школярів, створення на уроці особливої атмосфери творчості і радості, що зобов'язує вчителя обирати найбільш оптимальні шляхи подання навчального матеріалу та творчого структурування уроку. На уроці доцільно використовувати роботу в малих групах, командну та індивідуальну практично-творчу роботу учнів, адже відчуття спільноти сприяє розвитку соціальних навичок, поєднуючи соціальний, емоційний та когнітивний розвиток кожного учня, формуванню загальнолюдських цінностей: милосердя, чуйності, доброзичливості, вихованню поваги до ближнього і бажання бути кращим.

Складаючи **календарний план на рік**, учитель має творчо підходити до розподілу тем, зважаючи на поступове ускладнення завдань, місцеві кліматичні умови, традиційні для певної місцевості види декоративно-прикладного мистецтва. Вчителю надається можливість самостійно обирати варіанти завдань, замінювати їх за своїм бажанням, але з урахуванням навчально-виховних та корекційно-розвивальних цілей, зазначених у програмі.

Система **оцінювання навчальних досягнень** школярів ґрунтується винятково на створенні ситуації успіху та позитивному ставленні до кожного учня, незалежно від його природних здібностей до художньо-творчої діяльності. Оцінюється не рівень недоліків, а рівень досягнень учня у порівнянні з його попередніми досягненнями.

Результати навчання та орієнтовний зміст навчання

Зміст навчання	Очікувані результати навчання здобувачів освіти
Художньо-творча діяльність	
<p>Спів (виконання скоромовок і пісень різного емоційного змісту й характеру: співацька постава, дихання, інтонація, фразування, дикція).</p> <p>Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців.</p> <p>Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів.</p> <p>Музикування на дитячих музичних інструментах. Правила гігієни у користуванні музичними інструментами.</p> <p>Використання різних ліній, їх виражальних можливостей, ознайомлення з контурною лінією, мазком, тоном.</p> <p>Колір як образотворчий засіб. Світлі та темні відтінків основних кольорів. Особливості предметів та об'єктів квадратної, прямокутної, трикутної, округлої, симетричної форми.</p> <p>Будова предметів та об'єктів, їх розміри, пропорції та характерні особливості. Основні та другорядні частини предмета.</p> <p>Простір. Основні просторові орієнтири (ближче, далі, над, під, угорі, унизу, поруч, біля, зліва, справа, посередині, проміж і т. ін.).</p> <p>Рівномірне розташування об'єктів на малюнку, розміщення головного та другорядного.</p> <p>Ритм, симетрія (на елементарному рівні).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Учень/учениця: • <i>орієнтується</i> у завданні, визначає (*за допомогою вчителя) етапи виконання художньо-творчих завдань, контролює власні практичні дії (*робить спроби); • <i>виконує</i> пісні у відповідному настрої і характері (*намагається за допомогою вчителя); • <i>розрізняє</i> характер і темп пісень (*за допомогою вчителя); • <i>знає</i> мелодії і слова більшості пісень (або фрагменти), розуміє і розповідає їх зміст (*за підтримкою вчителя); • <i>намагається</i> відтворити ритм найпростіших вправ, дитячих пісень тощо відповідно до інструкції вчителя; • <i>намагається</i> емоційно виразно і злагоджено співати у дитячому ансамблі; ритмічно і чітко, розбірливо відтворювати слова пісні (*за підтримкою вчителя), дотримуватися правил ансамблевої поведінки; • <i>виконує</i> елементарні ритмічно-танцювальні рухи, <i>відтворює</i> нескладні танцювальні елементи; • <i>дотримується</i> правил елементарного музикування (*за нагадуванням вчителя). • <i>виконує</i> прості площинні живописні та графічні зображення (*на елементарному рівні); • <i>створює</i> композицію за зразком, за уявою (*робить спроби);

Орієнтування на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі).

Стилізація форми у декоративно-прикладному мистецтві.

Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів.

Створення синтетичного художнього образу. Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні).

Елементарне вправлення у сценічній поведінці.

Добір реквізиту, деталей костюмів.

Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів.

Самовираження в художньо-творчій діяльності.

Використання мистецтва для поліпшення психоемоційного стану.

- *передає* (*за допомогою учителя) в малюнку будову зображуваного предмета, форму, пропорції та забарвлення його частин;
- *обирає* кольори залежно від змісту зображення, *використовує* основні та похідні кольори, темні та світлі відтінки (намагається за допомогою вчителя);
- *застосовує* різні прийоми традиційної та нетрадиційної техніки зображення під час створення виразного образу (предметного, сюжетного, декоративного) (*повторює за вчителем);
- *дотримується* правил користування основними художніми та матеріально-технічними засобами (м'яким олівцем, гумкою, гуашшю, фломастером та ін.);
- *виконує* нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»);
- *грає* елементарні театральні етюди (за допомогою вчителя *обирає* персонажів та перевірюється в них, зокрема, *імітує* характерні рухи, ходу, звуки, міміку тощо);
- *використовує* атрибути для підсилення синтетичної виразності (із запропонованих);
- *розпізнає* власні емоції від художньої творчості, *обирає* види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою;
- *дотримується* загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва.

Сприймання та інтерпретація мистецтва

<p>Аналіз образів довкілля та порівняння з їх художнім трактуванням.</p> <p>Знайомство з видами і жанрами мистецтва. Виразні засоби (елементи мови) різних видів мистецтва (музичне, образотворче, хореографія, театр, кіно, цирк, мультиплікація), їх аналіз та інтерпретація.</p> <p>Сприймання творів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали.</p> <p>Визначення засобів виразності твору.</p> <p>Спостереження за довкіллям та його втіленням у художніх образах. Розуміння значення мистецтва у житті людини.</p> <p>Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>сприймає</i> твори мистецтва і проявляє емоційно-ціннісне ставлення до них у різний спосіб (словами, рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо); • <i>аналізує</i> настрій творів мистецтва, (*робить спроби під контролем вчителя); • <i>порівнює</i> візуальні та музичні образи, твори мистецтва та явища довкілля (*за допомогою вчителя); • <i>характеризує</i> основні виразні засоби різних видів мистецтва (*робить спроби за допомогою вчителя); • <i>встановлює</i> найпростіші логічні зв'язки між змістом твору і його виразними засобами, <i>визначає</i> власні емоції від сприймання мистецького твору, <i>добирає</i> слова для характеристики власних вражень, <i>пояснює</i>, що подобається або не подобається у творі (*за допомогою вчителя); • <i>помічає</i> та <i>характеризує</i> красу в довкіллі (*емоційно, словесно, рухами); • <i>бережливо ставиться</i> до творів мистецтва, отримує задоволення від спілкування з ними.
<p>Комунікація через мистецтво</p>	
<p>Презентація та характеристика власних досягнень у художньо-творчій діяльності.</p> <p>Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості.</p> <p>Проведення шкільних мистецьких заходів.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>називає</i> свої уподобання у різних видах мистецтва; • <i>презентує</i> результати власної творчості, демонструє власні здобутки з музичного та образотворчого мистецтва тощо (*у межах можливостей за допомогою вчителя); • <i>бере участь</i> у різних видах колективної творчості (шкільних концертах, конкурсах, виставках, фестивалях, інсценізаціях, тижнях

<p>Ознайомлення і упровадження правил художньо-творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>	<p>мистецтва тощо) із використанням засобів улюбленого виду мистецтва і художньо-творчої діяльності, в обговореннях власних вражень від творів мистецтва тощо (*намагається брати участь);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>дотримується</i> правил взаємодії у художньо-творчій співпраці.
---	---

Життєва компетентність

Учень/учениця:

- *має уявлення* про виражально-зображувальні можливості різних видів мистецтва (без використання мистецької термінологічної лексики), їх спільні та відмінні риси ;
- *аналізує* власні результати художньо-творчої діяльності, відмічає в них позитивні якості й недоліки (*намагається за допомогою вчителя);
- *встановлює* у творах мистецтва найпростіші логічні зв'язки, *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до них, *аналізує* настрої (*робить спроби під контролем вчителя);
- *уважно слухає* і *спостерігає* за характером музичного твору;
- *дотримується* правил співу; виконує найпростіші вокальні й інструментальні імпровізації; *намагається* виконувати рухові інструкції вчителя (передавати найпростіші музично-ігрові образи) під час інсценування дитячих пісень;
- *намагається* виділяти у музичних творах елементи пісенності, танцювальності й маршовості;
- *розпізнає* мелодію, тембри голосів та музичних інструментів (*за допомогою вчителя);
- *намагається* дотримуватися правил елементарного музикування (*за нагадуванням вчителя).
- *аналізує* основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, структуру візерунка, сюжет зображення та намічає послідовність побудови малюнка (*за допомогою вчителя);
- композиційно правильно *розташовує* зображення на аркуші паперу;
- *складає* візерунок із геометричних та рослинних елементів у смугі й квадраті (за зразком);
- *використовує* осьові лінії під час малювання візерунка у квадраті та зображення плоских предметів симетричної форми (*робить спроби);
- *застосовує* темні та світлі відтінки кольору (*за допомогою вчителя);
- *орієнтується у поняттях*: театр, кіно, мультфільм, маска, костюм, декорація.
- *характеризує* деякі особливості національної української культури (музика, архітектура, одяг, декоративно-ужиткове мистецтво, свята та ін.).

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

3 клас

Пояснювальна записка

Метою вивчення образотворчого мистецтва є художньо-естетичний розвиток школярів, формування в них емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва у процесі сприймання, розуміння та відтворення художніх образів, формування основ загальнокультурної компетентності.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** мистецької освітньої галузі (образотворче мистецтво) у початковій школі для дітей з інтелектуальними порушеннями є:

1. Формування початкових знань про образотворче мистецтво, його основні засоби художньої виразності, образну мову різних видів і жанрів візуального мистецтва, ознайомлення з його роллю у житті людей.

2. Засвоєння основ образотворчого мистецтва й оволодіння елементами художньо-образотворчої грамоти й засобами виразності у процесі художньо-практичної діяльності.

3. Розвиток адекватного емоційно-естетичного ставлення до предметів і явищ навколишнього світу й творів образотворчого мистецтва, уміння зв'язно висловлювати особистісні враження, формування активного інтересу та потреби до художньо-творчої діяльності.

4. Корекція недоліків пізнавальної діяльності, моторно-рухової сфери, розвиток сенсорних здібностей.

5. Виховання основних моральних якостей особистості, морального ставлення до оточуючого світу, пошани до української культури.

Реалізація зазначеної мети та сформульованих завдань здійснюється на основі досягнення особистісно і компетентісно зорієнтованої освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками) та корекційно-розвивальної (розвиток і корекція інтелектуальної, емоційно-чуттєвої, сенсорної сфери особистості дитини) цілей та забезпечується відповідними **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють контент досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія «Художньо-творча діяльність» націлює на розвиток художньо-практичних здібностей учнів з інтелектуальними порушеннями через прикладне освоєння основ художньої мови різних видів і жанрів образотворчого мистецтва та способів художньо-творчого самовираження, набуття початкового досвіду посиленого створення художніх образів у процесі власної елементарної творчості. Ця змістова лінія реалізується через формування умінь застосовувати різні художні матеріали і техніки у процесі створення художніх образів та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» спрямована

на пізнання цінностей, що відображають сигнали художньо-естетичної інформації. Її реалізація передбачає формування у дитини з порушеннями інтелектуального розвитку художньо-естетичного ставлення до мистецтва та дійсності; розвиток вміння цілеспрямовано й цілісно сприймати, відчувати, розуміти й адекватно оцінювати прекрасне в різноманітних його виявах, як-то: мистецтві, природі, суспільних стосунках, вчинках людей; розвиток таких особистісних якостей, як почуття краси, гармонії, здатності емоційно адекватно відкликатися на різноманітні прояви естетичного в оточуючому світі, формування потреби у спогляданні та милуванні.

Реалізація змістової лінії «**Комунікація через мистецтво**» націлена на соціалізацію учнів з інтелектуальними порушеннями через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (власних художньо-образотворчих здібностей, нахилів, можливостей й досягнень), формування вміння вільно і правильно висловлювати власні думки і враження, спілкуватися з однолітками і дорослими у процесі сприймання та відтворення творів образотворчого мистецтва та об'єктів і явищ оточуючого світу шляхом створення умов для елементарно-пошукової діяльності, її цілеспрямованості і завершеності, прояву ініціативності, позитивних емоцій, елементів уяви та фантазії учнів. Змістова лінія передбачає розвиток в учнів комунікативних умінь через створення ситуацій успіху і радості творчості у процесі образотворчої діяльності, формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки розумінню мови образотворчого мистецтва, розвитку навичок його цілісного сприймання та адекватної емоційно-естетичної оцінки, культури почуттів.

В основу програми покладено такі **принципи**: від простого до складного (від елементарної вправи до тематичної композиції); від дійсності через мистецтво до життя; єдність пізнавально-репродуктивної та елементів творчої діяльності; розвиток здібностей емоційного сприймання художнього образу в мистецтві та житті і посиленого відтворення його у самостійних роботах з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку і практичного досвіду учнів.

Рівень художньо-естетичного розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями залежить від ефективності **корекційної спрямованості навчального процесу**, що передбачає використання таких засобів навчання, які сприяють удосконаленню вищих психічних функцій, виробленню їх усвідомленості та довільності. Художньо-естетичний розвиток включає відпрацювання й корекцію довільної уваги, образної та логічної пам'яті, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфери особистості в їх системній єдності, розвиток цілісності, осмисленості й узагальненості сприймання, мовленнєвих навичок, формування елементів творчої уяви та свідомого емоційно-особистісного ставлення до прекрасного, вироблення вмінь адекватно мотивувати оцінку результатів практично-творчої діяльності істотними ознаками тощо. Шляхом систематичного і цілеспрямованого розвитку вмінь розпізнавати і визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, забарвлення, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й в творах мистецтва, аналізувати, порівнювати предмети і явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки, визначати послідовність роботи у

процесі практичної діяльності, здійснювати контроль за своєю роботою, адекватно оцінювати її результати поступово відбувається розвиток і корекція інтелектуальних, емоційно-чуттєвих, ціннісних компонентів естетичної свідомості та елементів художньо-творчої діяльності, адже лише планомірне організоване залучення школярів до різноманітної художньо-естетичної діяльності з урахуванням індивідуально-диференційованого підходу здатне оптимально розвинути в них естетичне сприймання, естетичний смак, естетичні почуття й потреби.

Реалізація компетентнісного підходу в навчанні учнів з інтелектуальними порушеннями передбачає застосування спектра різних форм його організації, загальнодидактичних та спеціальних методів і способів навчальної взаємодії у поєднанні урочної діяльності з позаурочною.

Планування **уроків образотворчого мистецтва** має відповідати основним дидактичним вимогам із врахуванням художньо-естетичної специфіки предмета та психофізичних недоліків учнів. Заняття з образотворчого мистецтва передбачають активізацію пізнавальної діяльності, розвиток емоційно-чуттєвої та моторно-рухової сфери школярів, створення на уроці особливої атмосфери творчості і радості, що зобов'язує вчителя обирати найбільш оптимальні шляхи подання навчального матеріалу та творчого структурування уроку.

На уроці доцільно використовувати роботу в малих групах, командну та індивідуальну практично-творчу роботу учнів, адже відчуття спільноти сприяє розвитку соціальних навичок, поєднуючи соціальний, емоційний та когнітивний розвиток кожного учня, формуванню загальнолюдських цінностей: милосердя, чуйності, доброзичливості, вихованню поваги до ближнього і бажання бути кращим. Плануючи урок образотворчого мистецтва, вчитель повинен передбачати єдність таких компонентів: навчально-виховні та корекційно-розвивальні завдання; тема або об'єкт роботи; вид роботи (*декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди з образотворчого мистецтва*); матеріально-технічні та інформаційно-комунікативні засоби; основні поняття, які учні повинні засвоїти на певному уроці.

Серед методів навчання мають домінувати практичні вправи, пізнавальні ігри, створення ситуацій зацікавленості, метод синектики та інші, а діапазон навчальної взаємодії школярів має розширюватися поступово: у 1 – 2-х класах – це переважно індивідуальна робота, у 3-х класах – робота в парах, в малих групах (3 учні). У класі у навчальному осередку художньо-творчої діяльності необхідно розмістити стенд для змінної виставки учнівських робіт.

Із метою закріплення учнями здобутих у процесі образотворчої діяльності знань, умінь і навичок у позаурочний час можуть організовуватися різноманітні виховні заходи. У випадках, коли програмовий матеріал різних навчальних предметів дозволяє інтегрувати його в межах одного навчального дня, можуть організовуватися так звані «тематичні дні», коли всі уроки за розкладом спрямовують на реалізацію єдиної виховної мети, що знаходить логічне продовження у виховному заході.

Складаючи **календарний план на рік**, учитель має творчо підходити до розподілу тем, зважаючи на поступове ускладнення завдань, місцеві кліматичні

умови, традиційні для певної місцевості види декоративно-прикладного мистецтва. Вчителю надається можливість самостійно обирати варіанти завдань, замінювати їх за своїм бажанням, але з урахуванням навчально-виховних та корекційно-розвивальних цілей, зазначених у програмі.

Система **оцінювання навчальних досягнень** школярів ґрунтується винятково на створенні ситуації успіху та позитивному ставленні до кожного учня, незалежно від його природних здібностей до образотворчої діяльності. Оцінюється не рівень недоліків, а рівень досягнень учня у порівнянні з його попередніми досягненнями.

Результати навчання й орієнтовний зміст навчання

Результати навчання й орієнтовний зміст навчання

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Художньо-творча діяльність»	
<p>Використання різних ліній, їх виражальних можливостей, ознайомлення з контурною лінією, мазком, тоном.</p> <p>Колір як образотворчий засіб. Світлі та темні відтінків основних кольорів: рожевий, голубий, темно-синій, світло-зелений тощо.</p> <p>Особливості предметів та об'єктів квадратної, прямокутної, трикутної, округлої, симетричної форми.</p> <p>Будова предметів та об'єктів, їх розміри, пропорції та характерні особливості. Основні та другорядні частини предмета.</p> <p>Простір. Основні просторові орієнтири (ближче, далі, над, під, угорі, унизу, поруч, біля, зліва, справа, посередині, проміж і т.ін.).</p> <p>Рівномірне розташування об'єктів на малюнку, розміщення головного та другорядного. Ритм, симетрія (на елементарному рівні).</p> <p>Орієнтування на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смузі, квадраті,</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виконує прості площинні живописні та графічні зображення (*на елементарному рівні); • створює композицію за зразком, за уявою (*робить спроби); • відповідно задуму, <i>обирає</i> положення аркуша паперу залежно від форми і розмірів зображуваних об'єктів; • <i>використовує</i> всю площину аркуша; • <i>розташовує</i> головне та другорядне в певному порядку (*під контролем вчителя); • <i>співвідносить</i> розміри зображення з розміром площини аркуша паперу; • <i>передає</i> (*за допомогою учителя) в малюнку будову зображуваного предмета, форму, пропорції та забарвлення його частин; • <i>обирає</i> кольори залежно від змісту зображення; • <i>використовує</i> основні та

<p>колі).</p> <p>Стилізація форми у декоративно-прикладному мистецтві.</p> <p>Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів.</p> <p>Використання образотворчого мистецтва для поліпшення психоемоційного стану.</p>	<p>похідні кольори, темні та світлі відтінки (намагається за допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>орієнтується</i> у завданні, визначає (*за допомогою вчителя) етапи виконання художньо-образотворчих завдань, контролює власні практичні дії (*робить спроби); • <i>застосовує</i> різні прийоми традиційної та нетрадиційної техніки зображення під час створення виразного образу (предметного, сюжетного, декоративного) (*повторює за вчителем); <p><i>дотримується правил</i> користування основними художніми та матеріально-технічними засобами (м'яким олівцем, гумкою, гуашшю, фломастером та ін.).</p>
--	---

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва»

<p>Аналіз образів довкілля та порівняння з їх художнім трактуванням.</p> <p>Знайомство з видами і жанрами образотворчого мистецтва, їх аналіз та інтерпретація.</p> <p>Сприймання творів образотворчого мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали.</p> <p>Визначення засобів виразності твору.</p> <p>Порівняння природних форм, образів довкілля з їх декоративним трактуванням.</p> <p>Використання творів образотворчого</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>сприймає</i> твори образотворчого мистецтва і проявляє емоційно-ціннісне ставлення до них у різний спосіб (словами, рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо); • <i>порівнює</i> візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля (за допомогою вчителя); • <i>характеризує</i> основні особливості зображуваних предметів та об'єктів; • <i>визначає</i> колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та
--	--

<p>мистецтва для отримання задоволення.</p>	<p>учнівських робіт;</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлює найпростіші логічні зв'язки між зображеними явищами й об'єктами (*за допомогою вчителя); • <i>помічає та характеризує</i> красу в довкіллі (*емоційно, словесно, рухами); • <i>аналізує</i> твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій (*робить спроби під контролем вчителя); <p><i>бережливо ставиться до творів мистецтва, отримує задоволення від спілкування з ними.</i></p>
---	---

Змістова лінія «Комунікація через мистецтво»

<p>Презентація та характеристика власних досягнень в образотворчій діяльності.</p> <p>Колективне виконання творчого задуму (створення колективних художніх композицій тощо).</p> <p>Проведення шкільних мистецьких виставок.</p> <p>Ознайомлення і упровадження правил художньо-творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>називає</i> свої уподобання у візуальному мистецтві; • <i>презентує</i> результати власної творчості, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо (*у межах можливостей за допомогою вчителя); • <i>бере участь</i> у різних колективних видах образотворчої, декоративно-прикладної або художньо-конструкторської діяльності, у шкільних мистецьких виставках, в обговореннях власних вражень від творів образотворчого мистецтва тощо (*намагається брати участь); <p><i>дотримується</i> правил взаємодії у художньо-творчій співпраці.</p>
--	---

Життєва компетентність

Учень/учениця:

- *аналізує* основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, структуру візерунка, сюжет зображення та намічає послідовність побудови малюнка (*за допомогою вчителя);
- *порівнює* декілька предметів за формою, розміром, забарвленням, розташуванням у просторі;
- *орієнтується* на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі);
- композиційно правильно *розташовує* зображення на аркуші паперу;
- *від руки зображує* предмети квадратної, прямокутної, круглої та трикутної форми, передаючи їх характерні особливості;
- *складає* візерунок із геометричних та рослинних елементів у смузі й квадраті (за зразком);
- *використовує* осьові лінії під час малювання візерунка у квадраті та зображення плоских предметів симетричної форми;
- *застосовує* темні та світлі відтінки кольору;
- *аналізує* власні роботи, відмічає в них позитивні якості й недоліки (намагається за допомогою вчителя);
- *встановлює* в ілюстраціях та репродукціях творів образотворчого мистецтва найпростіші логічні зв'язки між зображеними явищами й об'єктами;
- *визначає* основний виражальний засіб художніх творів;
- *висловлює* емоційно-особистісне ставлення до творів візуального мистецтва, образотворчої діяльності та її результатів, використання різних художніх матеріалів й інструментів, традиційних та інноваційних образотворчих способів і технік, до співпраці з вчителем й однолітками;
- *характеризує* деякі особливості національної української культури (архітектура, одяг, декоративно-ужиткове мистецтво, свята та ін.).

МИСТЕЦЬКА ГАЛУЗЬ МУЗИКА

3 клас

Пояснювальна записка

Метою музичної освіти в початковій школі є формування і розвиток в учнів комплексу ключових, предметних та міжпредметних компетентностей у процесі опанування музичними цінностями та способами музичної діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду й ціннісного ставлення до мистецтва, а також формування елементарної музичної освіченості та культури як важливої і невід’ємної частини їхньої духовності у процесі сприймання та інтерпретації кращих зразків української та світової культури.

Завдання (освітні, виховні та розвивальні) спрямовані на формування базових освітніх компетентностей та загальний естетичний розвиток учнів:

- розвиток чуттєво-емоційного сприйняття навколишнього світу скрізь призму музичного мистецтва, прилучення учнів до животворного джерела людських почуттів і переживань, втілених в музиці;
- збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, підведення їх до розуміння художньо-образної суті мистецтва в його найпростішому впровадженні;
- сприяння розвитку образного мислення, уяви, загальних та музичних здібностей учнів;
- виховання ціннісного ставлення до музичного мистецтва, введення учнів у світ добра й краси, що є у музичних творах, засвоєння ними знань про особливості художньо-образної мови музичного мистецтва.

Корекційна спрямованість музично-естетичного навчання полягає у наступному:

- корекція недоліків пізнавальної діяльності учнів шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку умінь слухати і визначати джерела музичних звуків, музичні інструменти, типи, жанри і форми музики;
- розвиток різних функцій мовлення дитини в процесі опанування виконавської і творчої діяльності;
- виправлення недоліків моторно-рухової сфери в процесі музикування та виконання в русі;
- розвиток емоційно-естетичного ставлення дітей до творів музичного мистецтва в процесі їх сприймання, розуміння та відтворення;
- виховання основних моральних та комунікативних якостей особистості, зокрема формування основ національної свідомості.

Змістове наповнення програми 3 класу передбачає формування в учнів ціннісно-орієнтаційних, навчально-пізнавальних, творчо-діяльнісних компетентностей, що досягається через сприймання та інтерпретацію творів народного і професійного музичного мистецтва.

В основу програми покладені грані музики:

Змістова лінія «Основні музичні жанри» передбачає: конкретизацію музично-слухових уявлень; розвиток уміння сприймати, розпізнавати твори дитячої опери; збагачення словникового запасу на основі розширення знань та уявлень про дитячу оперу; конкретизація знань про застосування народної пісні у творах композиторів; розвиток слухової уваги в процесі впізнавання народної пісні; розвиток: слухової уваги, зосередженості; пам'яті й мислення на основі вивчення ролі мелодії та супроводу; формування позитивних якостей особистості (уважність, емоційність, музичність тощо)

Змістова лінія «Пісенність, танцювальність, маршовитість» передбачає: розвиток сприймання музики на основі вивчення основних властивостей музики; уміння сприймати і розпізнавати основні властивості музики; формуванню усвідомлення суттєвих ознак пісні, танцю і маршу; емоційних реакцій у процесі слухання музики; зацікавленості до процесу слухання музики; збагачення словникового запасу на основі розширення кола знань та уявлень про музику; розвиток: довільної уваги, пам'яті та мислення на основі вивчення основних властивостей музики ; музичного сприймання на основі слухання творів маршового характеру; емоційного відгуку на твори маршового характеру; розвиток: сприймання музики на основі вивчення творів української народної музики і творів композиторів-класиків; формування: емоційних реакцій у процесі слухання музики; збагачення словникового запасу на основі розширення кола знань та уявлень про музику.

Результати навчання і орієнтовний зміст навчання 3 клас

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Основні музичні жанри»	
Засоби музичної виразності.	<p style="text-align: center;">Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про виражальні засоби музики: мелодія, супровід, темп, динамічні відтінки (*без засвоєння термінології); • слухає і намагається розрізнити засоби музичної виразності (*за допомогою вчителя);
Виражальні та зображувальні	<p style="text-align: center;">Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про виражально-

<p>можливості музики.</p>	<p>зображувальні можливості музики(*без засвоєння термінології);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>уважно слухає</i> і спостерігає за характером музичного твору; <i>слухає і намагається</i> визначити, що саме виражає прослуханий музичний твір (настрій людини або її почуття, рухи людини або явища навколишнього світу (*за допомогою вчителя));
<p>Дитяча опера.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про певний жанр музики (*без засвоєння термінології); • <i>визначає</i> засоби музичної виразності твору (*під керівництвом вчителя); <i>впізнає</i> твори жанру дитячої опери, що звучали в класі (*за допомогою вчителя)
<p>Народна пісня у творах композиторів.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про використання народної пісні у творах композиторів (*без засвоєння термінології); <i>слухає і впізнає</i> знайому народну пісню (*за допомогою вчителя);
<p>Роль мелодії та супроводу в музичному творі.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про роль та значення мелодії і супроводу в музичному творі (*без засвоєння термінології); • <i>спостерігає</i> за мелодією/супроводом в музичному творі (*за допомогою вчителя); <i>розрізняє</i> мелодію та супровід в музичному творі (*за допомогою вчителя);
<p>Пісенність, танцювальність і маршовість в інструментальних творах</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про інструментальну музику (*без засвоєння термінології); • <i>спостерігає</i> за характером музичного твору (*за допомогою вчителя);

	<p><i>впізнає і називає</i> знайому пісню, танець чи марш в інструментальному творі (*за допомогою вчителя);</p>
<p>Виконавська і творча діяльність Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> співати виразно округлим та протяжним звуком; • <i>намагається</i> виконувати пісні у відповідному настрої і характері; • <i>розрізняє</i> характер і темп пісень (*за допомогою вчителя); • <i>знає</i> мелодії і слова більшості пісень (або фрагменти), розуміє і розповідає їх зміст (*за підтримкою вчителя); • <i>намагається</i> емоційно виразно і злагоджено співати у дитячому ансамблі; ритмічно і чітко, розбірливо відтворювати слова пісні (*за підтримкою вчителя); • <i>намагається</i> дотримуватися правил співу та поведінки в музичному класі (*за нагадуванням вчителя); <p><i>намагається</i> дотримуватися правил ансамблевого співу і ансамблевої поведінки в процесі вивчення та колективного виконання пісень (*за підтримкою вчителя);</p>
<p>Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>розуміє</i> зміст завдань та інструкції вчителя та намагається їх виконувати (*за підтримкою вчителя); • <i>намагається</i> пластичними рухами показати характер музичного твору (*за допомогою вчителя); • <i>намагається</i> виконувати ритмічно-танцювальні рухи (*за допомогою вчителя); • <i>знає</i> назви елементарних музично-ритмічних рухів, що вивчались протягом року (*за підтримкою вчителя);

	<i>відповідає рухами (енергійними, танцювальними, спокійними) на характер музики (маршової, танцювальної, спокійної) (*за підтримкою вчителя);</i>
Інсценування пісні-гри.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> самостійно орієнтуватися у процесі виконання інсценування пісні-гри; • <i>намагається</i> виконувати рухові інструкції вчителя (передавати найпростіші музично-ігрові образи) під час інсценування дитячих пісень; • <i>намагається</i> використовувати відповідну міміку (*за нагадуванням вчителя).
Змістова лінія «Пісенність, танцювальність, маршовість»	
Пісенність як особливість музики, проникнутої співучістю, мелодійністю, але не обов'язково призначеної для співу.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про пісенність як особливість музики, не обов'язково призначеної для співу; • <i>називає</i> музичні твори, що звучали у класі та їх авторів (*за допомогою вчителя); <p><i>вирізняє</i> пісенну музику серед інших (*за допомогою вчителя);</p>
Танцювальність як особливість музики, пронизаної танцювальними ритмами, але не обов'язково призначеної для танців.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про танцювальність як особливість музики, не обов'язково призначеної для танців; • <i>називає</i> музичні твори, що звучали у класі та їх авторів (*за допомогою вчителя); • <i>вирізняє</i> танцювальну музику серед інших (*за допомогою вчителя);
Маршовість як особливість музики, пройнятої маршовими ритмами, під яку не обов'язково крокувати. <ul style="list-style-type: none"> • <i>вирізняє</i> маршову музику серед інших (*за допомогою 	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про маршовість як особливість музики, під яку не обов'язково крокувати; • <i>називає</i> музичні твори, що звучали у класі, та їх авторів (*за допомогою вчителя);

вчителя);	
Мова і музика.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про спільні та відмінні риси між мовою і музикою; • намагається розуміти, щоб записати мову треба знати алфавіт, а щоб записати музику – ноти (*за допомогою вчителя);
Елементи музичної мови: мелодія, тембр.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про вплив тембру на яскравість інтонації (*без засвоєння термінології); • розпізнає мелодію, тембри голосів та музичних інструментів (*за допомогою вчителя);
Казка у музиці.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про використання казкових образів у музиці; • впізнає знайомі казкові герої в музичному творі (*за допомогою вчителя);
<p>Виконавська і творча діяльність</p> <p>Виконання скоромовок та пісень різного емоційного змісту і характеру.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • намагається виразно виконувати скоромовки / пісні; • передає настрій і характер пісні; • намагається виділяти у творах елементи пісенності, танцювальності й маршовості; • намагається ритмічно і розбірливо відтворювати слова скоромовки/пісні; • намагається співати емоційно, виразно і злагоджено у дитячому ансамблі; • намагається дотримуватися правил ансамблевого співу і поведінки в процесі вивчення та колективного виконання пісень (*за нагадуванням вчителя);
Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • намагається відтворити простий ритмічний супровід плесканням, вистукуванням,

	<p>тупотінням тощо;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> розрізняти тембр голосу жіночий/чоловічий; • <i>намагається</i> узгоджувати ритмічний супровід із словами пісень; • <i>намагається</i> узгоджувати власні ритмічні дії з колективом;
Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> передати пластичними рухами характер музичного твору; • <i>намагається</i> виконувати ритмічно-танцювальні рухи; • <i>називає</i> елементарні музично-ритмічні рухи, що вивчались протягом року (*за допомогою вчителя); • <i>відповідає</i> рухами (енергійними, танцювальними, спокійними) на характер музики;
Музикування на дитячих музичних інструментах.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> відтворити ритм найпростіших вправ, дитячих пісень тощо відповідно до інструкції вчителя; • <i>намагається</i> використовувати найпростіші навички гри в ансамблі; • <i>намагається</i> дотримуватися правил елементарного музикування (*за нагадуванням вчителя).
<p><u>Орієнтовний матеріал для сприймання:</u> Українські народні пісні, «Гойда-гойда, гой»; «Ой, єсть в лісі калина», Я.Степовий; «Щебетала пташечка», Я.Степовий; українські веснянки і заклички; «Іди, іди дощику»; «Як діждемо літа»; «Ой, на горі жито»; «Журавель»; українські народні танці, «Гречаники»; «Мамин день», І.Арсеєва; «Мама співає», О.Тилічесва; «Звучи, рідна мово!», А.Демиденко, О.Семенова; «Київ квітучий», Д.Давидюк, І.Кириліна; П.Чайковський, балет «Лускунчик», «Вальс квітів», «Іспанський танець», «Марш»;</p>	

М.Лисенко, опера «Коза-дереза»;
М.Римський-Корсаков, опера «Казка про царя Салтана», «Політ джмеля»;

К.Стеценко, опера «Лисичка, Котик і Півник»;

Д.Кабалевський, «Зайчик дратує ведмедика»;

К.Дебюсі, ноктюрн «Хмари»;

С.Прокоф'єв, «Казки старої бабусі»

І.Беркович, Варіації на тему укр. нар. пісні «По дорозі жук, жук».

Орієнтовний матеріал для виконання:

Українські народні пісні, «Подoliaночка»;

«Ой, єсть в лісі калина», Я.Степовий;

«Щебетала пташечка», Я.Степовий;

«Засмучений зайчик», Я.Степовий;

українські веснянки і заклички;

«Галя по садочку ходила»;

«Рідна мова», Ю.Косинський, Л. Бутуханова;

«Сьогодні в мамі свято», А.Філіпенко, Т.Волгіна;

«Києве мій», І.Шамо, Д.Луценко;

«Добрий день», Т.Майданович, Л.Бутуханова.

Матеріал для музикування та виконання в русі:

Українські народні пісні, «Іди, іди дощику»; «Журавель»; «Сонечко»;

«Вийди, вийди, Іванку»; «Скок, скок, поскок»; «Кіт Опанас»;

«Голубка»;

«Куй, куй, ковалі», В.Верховинець;

«Сонечко», В.Верховинець;

«По малину в сад підем», А.Філіпенко, Т.Волгіна.

Вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань тощо.

Життєва компетентність:

Учень /учениця:

- слухає і намагається розрізнити засоби музичної виразності
- має уявлення про виражально-зображувальні можливості музики без засвоєння термінології ;
- уважно слухає і спостерігає за характером музичного твору;
- намагається виконувати рухові інструкції вчителя (передавати найпростіші музично-ігрові образи) під час інсценування дитячих пісень;
- намагається використовувати відповідну міміку за нагадуванням вчителя;
- намагається виділяти у творах елементи пісенності, танцювальності й маршовості;
- має уявлення про спільні та відмінні риси між мовою і музикою;
- намагається розуміти, щоб записати мову треба знати алфавіт, а щоб записати музику – ноти за допомогою вчителя;

- має уявлення про вплив тембру на яскравість інтонації без засвоєння термінології;
- розпізнає мелодію, тембри голосів та музичних інструментів за допомогою вчителя.

ФІЗКУЛЬТУРНА ГАЛУЗЬ

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

3-клас

Пояснювальна записка

Розділ типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 3 класів з інтелектуальними порушеннями розроблено з метою досягнення здобувачами освіти результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами².

Здоров'яформуюча та здоров'язберігаюча функції фізичної культури дітей з порушеннями інтелектуального розвитку на сучасному етапі розвитку українського суспільства набувають великого значення у зв'язку з зростанням захворюваності, погіршенням фізичного розвитку та фізичної підготованості школярів. І важливим завданням навчально-виховного процесу є забезпечення формування здоров'язбережувальної компетентності школярів із порушенням інтелектуального розвитку, як вагомого аспекту оптимізації їх навчальної і практичної діяльності, подальшої соціальної адаптації.

Для забезпечення всебічного розвитку дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами суттєве значення має здоровий спосіб життя та його складники, особливо – оптимальний режим організованої фізкультурної рухової активності, який сприяє формуванню здоров'я, підвищенню адаптаційного потенціалу учня. У зв'язку з цим набуває актуальності питання оптимізації навчання школярів з інтелектуальними порушеннями, що відповідає умовам впровадження концепції Нової української школи.

Основною метою навчального предмету «Фізична культура» є: формування умінь і навичок здорового способу життя, гармонізація психофізичного розвитку та корекція його порушень, всебічний розвиток особистості, забезпечення оптимальної адаптації учнів до фізичних і соціальних умов довкілля.

Мета реалізується вирішенням наступних взаємопов'язаних *завдань*:

- зміцнення здоров'я, сприяння гармонійному психофізичному розвитку учнів;
- розвиток функціональності та компенсаторних можливостей аналізаторів і міжаналізаторних зв'язків;

² Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 року № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами»

Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 № 693 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами»

Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.07.2018 № 814 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами»

- попередження та корекція вад психофізичного розвитку, вторинних порушень;
- формування достатнього рівня практичних умінь і навичок;
- розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості), розвиток відчуття темпу та ритму;
- мовленнєвий розвиток, збагачення та конкретизація активного та пасивного словника;
- формування основ знань про особисту гігієну, здоровий спосіб життя, фізичне вдосконалення, як невід'ємні складові загальної культури людини;
- формування потреби до занять фізичною культурою і спортом, здорового способу життя;
- формування позитивної соціальної поведінки учнів: виховання морально-вольових якостей, комунікативних навичок, культури спілкування; формування адекватної самооцінки тощо.

Засобами фізичної культури є фізичні вправи (основний засіб), гігієнічні та природні чинники:

- фізичні вправи: гімнастичні, елементарні спортивно-прикладні вправи та ігри;
- гігієнічні чинники: дотримання режиму сну та харчування, гігієни тіла, рухової активності та відпочинку тощо;
- природні чинники: сонячне опромінення в процесі фізичного виховання та сонячні ванни як чинник загартування; аерація під час занять та повітряні ванни як чинник загартування; загальні та часткові обливання, обтирання, купання.

Специфіка навчального предмету «Фізична культура» початкової ланки освіти дітей з інтелектуальними порушеннями зумовлена особливостями психофізичного розвитку дітей, викликаними враженням центральної нервової системи, різними ступенями інтелектуальної недостатності (як легким, так і помірним). Процес навчання ускладнюється наявністю крім основних, інших вад: порушення опорно-рухового апарату, зниження зору, порушення мови та мовлення, наявність психопатоподібних станів тощо. Такі поєднання ведуть до ще більш вираженої своєрідності психофізичного розвитку учнів. Потрібно відзначити, що контингент спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку неоднорідний за віком, станом здоров'я, особливостями психофізичного розвитку, наявністю та якістю дошкільної підготовки та здатністю до навчання.

Корекційно-розвивальна спрямованість навчально-виховного процесу визначається наявністю індивідуальних психофізичних порушень дітей. Все це зумовлює потребу в здійсненні індивідуального та диференційованого навчання. У процесі проведення корекційно-розвивальної роботи вчитель повинен орієнтуватись на стан здоров'я конкретного учня, беручи до уваги висновки медичних оглядів.

У 3-му класі при вирішенні завдання корекції порушень психофізичного розвитку дітей даної категорії особливу увагу звертають на розвиток координаційних здібностей, здатності до цілеспрямованих дій, обсягу та

стійкості уваги, мисленнєвих операцій, на мовленнєвий розвиток. Для корекції психоемоційного стану учнів важливим є застосування елементів музикотерапії та кольоротерапії. З метою зменшення рівня навантаження та стомлюваності учнів; підвищенню рівня сприйняття ними навчального матеріалу, розумової та фізичної працездатності; вдосконаленню рухових умінь; розвитку рухових якостей та вихованню комунікативних навичок доцільно збільшення часу на проведення коригуючих і розвиваючих ігор, що включають елементи загальнорозвиваючих, коригуючих і спортивно-прикладних вправ.

Вагоме місце в змісті програми 3-го класу належить мовленнєвому розвитку школярів: збагаченню та конкретизації активного та пасивного словника, розвитку комунікативних умінь, що є основою для набуття учнями досвіду спілкування та формування позитивних особистісних якостей. У контексті ідеї соціалізації дітей з легким, а особливо – з помірним ступенем інтелектуальних порушень, особлива роль надається розвитку як вербальної, так і невербальної їх комунікації. Головне при цьому – задіяти всі існуючі можливості для спілкування.

Оцінювання навчальних досягнень з фізичної культури школярів 3-х класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку визначає ступінь формування їх здоров'язбережувальної компетентності, здійснюється вербально та передбачає врахування особистих здобутків дітей протягом чверті / навчального року³. При оцінюванні навчальних досягнень з фізичної культури потрібно відзначити важливість індивідуального та диференційованого підходу, індивідуального контролю та регулювання фізичного та психоемоційного навантаження, дотримання індивідуальних лікарських протипоказань. Важливим є забезпечення лікарсько-педагогічного спостереження: як контроль виконання рухових дій, так і контроль і оперативне регулювання фізичного навантаження дітей згідно їх індивідуальним можливостям, що набуває особливого значення при роботі з учнями підготовчої і спеціальної медичних груп.

Учні, віднесені за станом здоров'я до підготовчої групи, виконують програму основної, за винятком індивідуально протипоказаних вправ. Учні, віднесені за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, займаються за спеціальною програмою лікувальної фізичної культури та мають два додаткових заняття. Оцінювання навчальних досягнень цих учнів здійснюється за параметрами «зараховано» чи «не зараховано».

Щодо змістових ліній представленої типової освітньої програми, що визначають навчальну діяльність учнів 3-го класу, це – «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність», «Комунікативна діяльність».

Змістова лінія «Рухова діяльність» визначає належний рівень оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками на уроках, фізкультурно-оздоровчих заходах у режимі дня та в процесі проведення фізкультурно-масових заходів. При цьому особлива увага надається підвищенню мотивації

³ Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку / навч.-метод. посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко та ін.: За ред.: О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. – К., ІСП НАПН України, 2016. – 87 с. [Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/707790>]

рухової діяльності, формуванню навичок рухової діяльності, розвитку фізичних якостей, профілактиці та корекції порушень психофізичного розвитку та дозуванню фізичних навантажень молодших школярів.

Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність» передбачає формування у школярів знань, умінь і навичок, необхідних для участі в рухливих іграх різного рівня інтенсивності, естафетах і змаганнях. Особливо важливим є виховання у учнів активності; здатності до оцінювання та контролю власних дій, здатності до оцінювання та контролю дій інших гравців; здатності до співпраці з педагогами та іншими учнями.

Змістова лінія «Комунікативна діяльність» передбачає сприяння гармонізації, корекцію комунікативного розвитку, що сприяє подальшій соціальній адаптації та інтеграції в українське суспільство школярів. Важливим є розвиток здатності до сприймання зверненого мовлення вчителя та однокласників, знань і навичок способів взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями в процесі занять; формування навички спілкування з іншими учнями та вчителем; навички узгодження своїх дій з діями товаришів і вчителя; навички контролю своєї поведінки.

Орієнтовний зміст і результати навчання

<i>Орієнтовний зміст навчального матеріалу</i>	<i>Предметно-орієнтовані компетентності</i>
Рухова діяльність	
<p>Руховий режим дня учня 3-го класу. Застосування засобів фізичного виховання (фізичних вправ, гігієнічних та природних чинників) з метою зміцнення здоров'я учнів, підвищення їх працездатності, формування правильної постави.</p> <p>*Значення фізичних вправ для здоров'я дитини.</p> <p>*Руховий режим дня учня.</p> <p>*Ранкова гігієнічна гімнастика та її значення у режимі дня учня.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виявляє інтерес та звичку до занять фізичною культурою (за вказівкою вчителя); • має уявлення про руховий режим дня учня 3-го класу (за допомогою чи при підказці вчителя); • дотримується правил підготовки до занять, правил поведінки та гігієни на уроках фізичної культури (за вказівкою вчителя); • має елементарне уявлення про застосування засобів фізичного виховання (фізичних вправ, гігієнічних та природних чинників) з метою зміцнення здоров'я учнів, підвищення їх працездатності, формування правильної постави (за допомогою чи при підказці вчителя); <p>*здійснює підготовку до уроку фізичного виховання (за допомогою чи при підказці вчителя);</p> <p>*має елементарне уявлення про руховий режим дня учня 3-го класу; значення фізичних вправ для</p>

	здоров'я дитини; ранкову гігієнічну гімнастику та її значення у режимі дня учня (за допомогою вчителя).
Сприйняття зверненого мовлення вчителя та практичного матеріалу	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Сприймає</i> звернене мовлення вчителя (за підказкою чи за вказівкою вчителя); • <i>використовує</i> засвоєний словник в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою вчителя); • <i>відповідає</i> на запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи за підказкою вчителя); *<i>сприймає</i> звернене мовлення вчителя (за допомогою вчителя); *<i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя).
Терміни з предмету фізична культура.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Сприймає</i> терміни з предмету фізична культура (за допомогою чи за підказкою вчителя); *<i>сприймає</i> елементарні терміни з предмету фізична культура (за допомогою вчителя).
Дихальні вправи.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розрізняє</i> основні часові та просторові характеристики рухових дій (при підказці вчителя); • <i>здійснює</i> діафрагмальне дихання у спокої (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>виконує</i> динамічні дихальні вправи (наслідуючи вчителя); *<i>розрізняє</i> основні часові та просторові характеристики рухових дій (за допомогою вчителя); *<i>виконує</i> динамічні дихальні вправи (за допомогою вчителя).
Вправи на розтягування	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Називає</i> основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи; основні просторові характеристики рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>виконує</i> максимальні нахили тулуба до правої та лівої стопи (з рухами рук у тому ж напрямку) (наслідуючи чи за показом учителя); • <i>виконує</i> рухи руками за великою амплітудою з предметами (за показом чи наслідуючи вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням

	<p>вправ (наслідуючи чи за показом учителя);</p> <p>*<i>вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>виконує</i> махи руками з предметами та без них (за допомогою чи наслідуючи учителя).</p>
Вправи на розслаблення.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Має</i> уявлення про окремі гімнастичні вправи (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>виконує</i> вібрації та струси руками, ногами у в.п. стоячи, сидячи та лежачи (за допомогою чи за показом вчителя); • <i>виконує</i> посилене стискання пальців рук (і ніг) з наступним їх розслабленням і струсами (за допомогою чи наслідуючи вчителя); <p>*<i>виконує</i> легкий струс однієї ноги при опорі на другу (почергово) (за допомогою вчителя).</p>
Вправи для розвитку координаційних здібностей	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Здійснює</i> вис стоячи, вис присівши; максимальні нахили тулуба до правої та лівої стопи (з рухами рук у тому ж напрямку) (за показом учителя); • <i>виконує</i> переكات убік з упору присівши на колінах в групуванні та прогнувшись; переكات назад з упору присівши; переكات уперед з упору присівши (за допомогою чи наслідуючи учителя); • <i>виконує</i> напівшпагат з різними положеннями рук, шпагат правою та лівою ногою (за допомогою вчителя); • <i>виконує</i> стійку на лопатках переكاتом назад з упора присівши (наслідуючи чи за показом учителя); • <i>виконує</i> присідання та вставання з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові (наслідуючи чи за показом учителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням вправ (наслідуючи чи за показом учителя); <p>*<i>виконує</i> упор стоячи на колінах; легкий струс однієї ноги при опорі на другу (почергово) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*<i>виконує</i> ходьбу обмеженою площиною (по «коридору» на підлозі); вправи для розвитку гнучкості (наприклад, «Лук», «Чоло-коліно») (за допомогою учителя);</p> <p>*<i>вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою вчителя).</p>
Стройові вправи	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Використовує</i> спортивну термінологію (за допомогою вчителя); • <i>сприймає</i> та <i>виконує</i> команди вчителя (за

	<p>допомогою чи при підказці вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>відповідає</i> на короткі запитання за темою уроку (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>знає</i> своє місце в строю (за вказівкою вчителя); • <i>виконує</i> ходьбу по діагоналі, за орієнтирами, протиходом, розмикання та змикання приставним кроком (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>виконує</i> повороти на місці праворуч, ліворуч (стрибком та переходом), повороти за орієнтирами (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>дотримується</i> послідовності виконання вправ (за допомогою чи за показом учителя). • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухових дій (наслідуючи чи за показом учителя); <p><i>*здійснює</i> рівняння в шерензі та колоні (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*знає</i> своє місце в строю (за допомогою чи за вказівкою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухових дій (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*сприймає</i> та <i>виконує</i> команди вчителя (за допомогою вчителя).</p>
Ритмопластичні вправи.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Сприймає</i> використане наочне приладдя (кіно -, відеозапис, світлосигналізацію, фотографії, плакати, картки, таблички, тощо) (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>розрізняє</i> основні динамічні та просторові ознаки рухових дій; основні якісні ознаки використаних на уроці предметів (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>називає</i> задіяні при виконанні вправ основні частини тіла та предмети (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>виконує</i> приставний крок та крок галопу з різними положеннями рук, перемінний крок, танцювальний крок на кінчиках пальців (за допомогою чи за показом учителя); • <i>виконує</i> рухи руками за великою амплітудою з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, гімнастичними булавами, прапорцями, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (наслідуючи чи за показом учителя);

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>співпрацює</i> в парі, в групі (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>емоційно</i> реагує на виконання ритмопластичних вправ (під контролем учителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>*сприймає</i> використане наочне приладдя (кіно -, відеозапис, світлосигналізацію, фотографії, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя); • <i>*розрізняє</i> основні динамічні та просторові ознаки рухових дій; основні якісні ознаки використаних на уроці предметів (за допомогою вчителя); • <i>*виконує</i> ходьбу з зупинками в кінці музично-ритмічної фрази (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>*виконує</i> махи руками з предметами (різнокольоровими іграшками, м'ячами, гімнастичними стрічками тощо) та без них під музично-ритмічний супровід з яскраво вираженим ритмічним малюнком (за допомогою чи наслідуючи вчителя).
<p>Вправи з використанням гімнастичних предметів і приладів</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Має</i> уявлення про тілобудову людини (при підказці вчителя); • <i>вміє</i> проводити елементарний аналіз своїх дій та дій інших учнів (за допомогою вчителя); • <i>використовує</i> спортивну термінологію (за допомогою вчителя); • <i>сприймає</i> та <i>повторює</i> за вчителем слова-ознаки конкретного предмета чи дії (за вказівкою вчителя); • <i>виконує</i> присідання та вставання з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>здійснює</i> зміну положення та виконання елементів гімнастичних та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, іграшками, м'ячами тощо) (за допомогою чи за показом учителя); • <i>виконує</i> ходьбу гімнастичною лавою з мішечком з піском (предметом) на голові; кидання вгору та ловля малого м'яча однією рукою; котіння та кидання м'яча між ногами (потягнувшись попередньо вгору); ходьбу гімнастичною лавою з предметом (предметами) в руках (за показом чи наслідуючи вчителя);

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>виконує</i> елементи баскетболу, волейболу, футболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *<i>вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя). *<i>виконує</i> котіння та кидання м'яча між ногами; вставання в обруч на коліна, підняття обруча вгору (за допомогою чи наслідуючи вчителя).
Кистьова та пальчикова гімнастика	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні виконанні вправи (при підказці вчителя); • <i>називає</i> пальці кисті (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням вправи (за показом чи при підказці вчителя); • <i>виконує</i> відведення та приведення пальців на двох руках одночасно (з зоровим контролем та без нього) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>виконує</i> мудру «Зуб дракона» (за допомогою вчителя); *<i>розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні конкретної рухової дії (за допомогою вчителя); *<i>виконує</i> відведення та приведення пальців однієї руки (правої, лівої) (за допомогою чи наслідуючи учителя); *<i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням фізичної вправи (за допомогою вчителя).
Імітаційні вправи	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розрізняє</i> пози тварин та зображення, продемонстровані за допомогою наочних посібників (кіно-, відеозапис, фотографії, плакати, таблички тощо) (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>називає</i> зображення знайомих тварин і предметів, продемонстровані за допомогою наочних посібників; основні їх якісні характеристики; просторові характеристики переміщення (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>має</i> уявлення про позитивні та негативні емоції (при підказці вчителя); • <i>розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні фізичної вправи (при підказці вчителя); • <i>використовує</i> здобуті рухові навички

	<p>(ходьба, стрибки, повзання тощо) для імітації окремих тварин, предметів, особливостей діяльності людини: імітацію рухів курки (курчати / півня), чаплі, лиса; рухів вітряка; гри на піаніно; повітряної кульки (за допомогою чи за показом учителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>виявляє</i> адекватну емоційну реакцію при проведенні імітаційних вправ (під контролем учителя); <p><i>*сприймає</i> використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, світлосигналізацію, фотографії, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*має</i> елементарне уявлення про позитивні та негативні емоції (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні фізичної вправи (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*здійснює</i> імітацію рухів пса (за допомогою учителя).</p>
<p>Спортивно-прикладні вправи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Має</i> уявлення про значення легкоатлетичних вправ для здоров'я людини; про відновлення після виконання вправи (за допомогою чи за підказкою учителя); • <i>дотримується</i> правил поведінки, гігієни та техніки безпеки під час занять легкою атлетикою (за допомогою чи за підказкою учителя); • <i>розрізняє та називає</i> основні просторові характеристики рухових дій та задіяні в них основні частини тіла (за допомогою чи за підказкою учителя); • <i>виконує</i> ходьбу: по діагоналі, за орієнтирами, протиходом; приставним кроком (з різними положеннями рук), по гімнастичній лаві з предметом (предметами) в руках; по гімнастичній лаві з мішечком з піском (предметом) на голові; по рейці гімнастичної лави; підлогою за мітками (наслідуючи чи за показом учителя); • <i>виконує</i> біг: на короткі дистанції з різних в.п.; на швидкість (10, 30 м); на місці з високим підніманням стегна; широким кроком через покладені предмети; зі зміною напрямку за командою (сигналом) вчителя; в «коридорчику» (40-50 см); повільний на дистанцію 300 м (наслідуючи чи за показом учителя); • <i>виконує</i> елементи баскетболу, волейболу,

футболу (наслідуючи чи за показом учителя);

- *здійснює* стрибки: у довжину з місця поштовхом обох ніг на дальність; у довжину з місця поштовхом обох ніг на точність; у довжину з розбігу через перешкоду ($h=40$ см); з навівприсіду; на двох ногах з поворотами праворуч \ ліворуч; у висоту з прямого розбігу; у глибину ($h=70$ см) із м'яким приземленням; через коротку скакалку на місці на одній нозі з переміщенням вперед (за допомогою чи за показом учителя);
- *виконує* метання: м'яча через мотузку, підвішену на $h=2-3$ м; кидання та ловля малого м'яча однією рукою; м'яча ($d=15-20$ см) однією рукою (чергуючи руки) на дальність; метання мішечків з піском ($m=300$ г) правою та лівою руками в горизонтальну ціль; метання малого м'яча в стінку (на дальність відскоку). Елементи баскетболу (ведення м'яча (сидячи на лаві, стоячи), ловля м'яча однією рукою); елементи волейболу (нижня пряма подача) (наслідуючи чи за показом учителя);
- *виконує* лазіння: перелізання через перешкоду з опорною ногою (наприклад, гімнастичну лаву); довільне лазіння на гімнастичній стінці праворуч \ ліворуч (ноги на 1-3-ій рейці);
- *виконує* повзання: по гімнастичному мату (праворуч \ ліворуч); по гімнастичній лаві різнойменним способом \ однойменним способом; по гімнастичному мату з підповзанням під перешкодами ($h=40 - 45$ см.) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);
- *вміє* узгоджувати свої дії з діями іншого учня, групи (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- *вміє* узгоджувати дихання з виконанням вправ (наслідуючи чи за показом учителя);

**має елементарне* уявлення про правильну поставу; про старт і фініш (за допомогою вчителя);

**виконує* ходьбу: в навівприсіді; з високим підніманням стегна; обмеженою площиною (за допомогою чи наслідуючи учителя);

**виконує* біг: навздогін (за допомогою чи за показом учителя);

	<p>*<i>виконує</i> стрибки: багатоскоки; в довжину з місця (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>виконує</i> метання: підкидання та ловля великого м'яча (обома руками) (за допомогою чи наслідуючи учителя);</p> <p>*<i>виконує</i> лазіння: перелізання через перешкоду з опорною ногою (наприклад, гімнастичну лаву); довільне лазіння на гімнастичній стінці праворуч \ ліворуч (ноги на 1-3-ій рейці) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*<i>здійснює</i> повзання: по гімнастичному мату, оминаючи перешкоди (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*<i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя).</p>
Рухливі ігри.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Має</i> уявлення про правила та зміст розучених ігор; про позитивні та негативні емоції (за допомогою чи за вказівкою вчителя); • <i>дотримується</i> правил поведінки та безпеки при проведенні ігор (під контролем учителя); • <i>називає</i> основні частини тіла та предмети, задіяні при проведенні рухливої гри (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>виконує</i> ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за показом учителя); • <i>вміє</i> грати в 6-7 рухливих ігор (за допомогою чи під контролем учителя); • <i>дотримується</i> послідовності виконання рухових дій (за допомогою чи за показом учителя); • <i>вміє</i> узгоджувати фази дихання з виконанням рухів (за показом чи за підказкою вчителя); • <i>адекватно</i> емоційно реагує на ігрові ситуації (під контролем учителя); • <i>адекватно</i> спілкується (запитує, просить тощо) з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя); <p>*<i>має</i> елементарне уявлення про правила та зміст розучених ігор (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні гри (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>дотримується</i> правил поведінки та безпеки при</p>

	<p>проведенні ігор (під контролем учителя);</p> <p><i>*має елементарне уявлення</i> про позитивні та негативні емоції (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> грати в 3-4 рухливі гри (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя).</p>
--	--

Ігрова та змагальна діяльність

<p>Рухливі ігри, естафети, змагання.</p> <p>Українські народні ігри.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Має</i> уявлення про правила поведінки та гігієни при проведенні рухливих ігор; правила безпеки при виконанні рухових дій; зміст розучених ігор (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>бере участь</i> у рухливих іграх, естафетах і змаганнях різного рівня тренувального навантаження (відповідно до індивідуальних психофізичних можливостей) (за допомогою чи під контролем учителя); • <i>бере участь</i> у різних змаганнях: «Веселі старти», спартакіади від «Інваспорту» з різних видів спорту, фестивалі народних розваг і ігор, фізкультурні свята, Дні здоров'я та фізичної культури тощо • <i>дотримується</i> правил поведінки, гігієни та техніки безпеки (за допомогою чи за вказівкою вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших гравців (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>емоційно</i> реагує на процес і результат рухливої гри (під контролем учителя); <p><i>*має уявлення</i> про хід гри, її початок і закінчення; правила та зміст розучених ігор (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*має уявлення</i> про правила поведінки та гігієни при проведенні рухливих ігор і змагань; правила безпеки при виконанні рухових дій (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні гри (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*бере участь</i> у фестивалі народних розваг і</p>
--	--

	<p>ігор, фізкультурних святах, Днях здоров'я та фізичної культури тощо (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*старається</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою вчителя).</p>
<p>Комунікативна діяльність</p>	
<p>Уроки фізичної культури, фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня, фізкультурно-масові заходи</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Сприймає</i> звернене мовлення вчителя та однокласників (за підказкою чи за вказівкою вчителя); • <i>має</i> уявлення про способи взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>спілкується</i> (питає, відповідає, передає потрібні предмети тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі підготовки до уроку чи рухової дії (відповідно до індивідуальних психофізичних можливостей); • <i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи його в процесі уроку (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>намагається</i> узгоджувати свої дії з діями товаришів і вчителя (з допомогою чи під контролем учителя); <p><i>*використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*намагається</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*дотримується</i> правил поведінки, гігієни та техніки безпеки на заняттях (за допомогою вчителя).</p>
<p>Життєва компетентність</p>	
	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>виявляє</i> інтерес до занять фізичною культурою (за підказкою чи за вказівкою вчителя); • <i>має</i> уявлення про окремі фізичні вправи, розучені на уроці (за підказкою вчителя);

- має уявлення про правильну поставу та її значення для здоров'я людини; загартування та попередження переохолодження (за підказкою вчителя);
- має уявлення про ранкову гімнастику, її значення для здоров'я людини (за вказівкою чи під контролем учителя);
- має уявлення про основні просторові та часові характеристики переміщення; тілобудову (основні частини тіла людини); про основні емоції та почуття; дружбу та взаємодопомогу (за підказкою вчителя);
- дотримується вимог до спортивної форми та взуття (за вказівкою чи під контролем учителя);
- сприймає звернене мовлення вчителя, зосереджуючи увагу на органах артикуляції та жестах учителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- сприймає текст (слова, фрази) на табличках тощо; читає таблички (за допомогою чи при підказці вчителя);
- відповідає на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- розуміє зміст сприйнятого знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- використовує основну спортивну термінологію (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; основні просторові, часові та динамічні характеристики виконаної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- здатен спілкуватись (запитувати, відповідати, просити тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі уроку (відповідно до індивідуальних психофізичних можливостей);
- здатен розрізняти зображення окремих емоційних станів (за допомогою чи при підказці вчителя);
- здатен розрізняти використані предмети за розміром, формою, кольором (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- вміє узгоджувати фази дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя);
- виконує елементи фізичних вправ і окремі фізичні вправи (за допомогою чи за показом учителя);
- здатен виконувати прості поєднання фізичних вправ (за допомогою чи за показом учителя);
- здатен дотримуватись послідовності виконання вправ (за допомогою чи під контролем учителя);
- здатен проводити елементарний аналіз своїх дій та дій інших учнів (за допомогою вчителя);
- вміє використовувати здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) для заданої імітації (за допомогою чи під контролем учителя);
- здатен використовувати приклад, підказку тощо як допомогу при виконанні завдання вчителя (за допомогою чи під контролем учителя);
- здатен прикладати зусилля для покращення результату своїх дій (за допомогою вчителя).

**здійснює* підготовку до уроку фізичної культури (за допомогою учителя);
**дотримується* основних правил поведінки, гігієни та безпеки на уроці фізичної культури (за допомогою вчителя);
**здаден орієнтуватись* в спортивному залі, в роздягальні та на спортивному майданчику (за допомогою учителя);
**здаден розрізняти* предмети, використані на уроці фізкультури (за допомогою вчителя);
**має елементарне уявлення* про загартування та попередження переохолодження; про руховий режим дня учня, значення ранкової гігієнічної гімнастики (за допомогою вчителя);
**має елементарне уявлення* про окремі гімнастичні та спортивно-прикладні вправи; старт і фініш (за допомогою вчителя);
**має елементарне уявлення* про основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; про основні часові та просторові характеристики виконаної рухової дії; про тілобудову людини (за допомогою вчителя);
**сприймає* звернене мовлення вчителя (за допомогою вчителя);
**сприймає* використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, світлосигналізацію, фотографії, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);
**виконує* команди та розпорядження вчителя (за допомогою вчителя);
**здаден використовувати* засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи в процесі уроку доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);
**здаден виконувати* фізичні вправи, задані вчителем (за допомогою чи наслідуючи вчителя);
**здаден узгоджувати* свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);
**здаден використовувати* здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) в практичній діяльності (за допомогою учителя);
**здаден узгоджувати* дихання з виконанням фізичної вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя).

Програму підготовлено колективом авторів: Чеботарьова О.В. (пояснювальна записка, трудове навчання); Блеч Г.О., Остапенко Л.І. (українська мова), Ярмола Н.А., Остапенко Л.І. (літературне читання); Гладченко І.В., Королько Н.І. (математика); Дмитрієва І.В. (образотворче мистецтво); Трикоз С.В. (я досліджую світ); Бобренко І.В. (фізична культура); Гладченко І.В., Гломозда І.В. Чухліб О.А. (музика).